

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА

Факультет психології та соціальної роботи

Кафедра загальної психології і психологічного консультування

Кваліфікаційна робота

на здобуття ступеня вищої освіти « магістр »

«Особливості мотивації особистості як вторинної вигоди при
деструктивних станах особистості»

« Peculiarities of personality motivation as a secondary benefit in destructive
personality states»

Виконала: здобувачка заочної форми навчання
спеціальності __ 053 "Психологія" __

Освітня програма __ Психологія/Соціологія __

Міхова Олеся Володимирівна _____

(прізвище, ім'я, по-батькові здобувача)

Керівник к.психол.н., доцент Мартинюк Ю.О.

Рецензент к.психол.н., доцент Ульянова Т.Ю.

Рекомендовано до захисту:

Протокол засідання кафедри

загальної психології і психологічного

консультування

Завідувач(ка) кафедри

_____ Кіреєва З.О. _____

(підпис)

(прізвище, ім'я)

№ ____ від __.__. 2024 р.

Захищено на засіданні ЕК № _____

протокол № __ від __.__.20__ р.

Оцінка _____ / _____ / _____

(за національною шкалою/шкалою ECTS/ бали)

Голова ЕК _____

(підпис) (прізвище, ім'я)

Одеса 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ «ВТОРИННА ВИГОДА» ТА «ДЕСТРУКТИВНІ СТАНИ».....	6
1.1. Проблема вторинної вигоди в психологічній науці.....	6
1.2. Особливості мотивів особистості як вторинної вигоди.....	12
1.3. Деструктивні стани та їх особливості.....	18
Висновки до першого розділу.....	25
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ МОТИВАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ ЯК ВТОРИННОЇ ВИГОДИ ПРИ ДЕСТРУКТИВНИХ СТАНАХ ОСОБИСТОСТІ.....	27
2.1. Організація дослідження особливостей мотивації особистості як вторинної вигоди при деструктивних станах особистості.....	27
2.2. Методи дослідження особливостей мотивації особистості як вторинної вигоди при деструктивних станах особистості.....	29
Висновки до другого розділу.....	32
РОЗДІЛ 3. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ МОТИВАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ ЯК ВТОРИННОЇ ВИГОДИ ПРИ ДЕСТРУКТИВНИХ СТАНАХ ОСОБИСТОСТІ.....	34
3.1. Дослідження особливостей мотивації як вторинної вигоди.....	34
3.2. Дослідження особливостей прояву деструктивних станів у чоловіків та жінок.....	64
3.3. Особливості взаємозв'язку особливостей мотивації особистості як вторинної вигоди та прояву деструктивних станів.....	67
Висновки до третього розділу	74
ВИСНОВКИ	77
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	81

ВСТУП

Актуальність дослідження. В сучасних умовах існування до психологів практиків звертаються люди з проблемами пов'язаними з надмірною вагою, постійними хворобами, залежностями тощо, тобто проблеми, старі травми, які людина тримала в собі певний час, але зараз зрозуміла що щось іде не так. Тримати всі ці хвороби, переживання, проблеми тощо спонукала певна вторинна вигода. Оскільки вторинна вигода це реальне, але невизнане бажання, що керує поведінкою, розуміння особливостей мотивів, що лежать в її основі дасть можливість зрозуміти сутність стереотипних деструктивних видів поведінки та небажання людини щось змінювати.

Водночас вплив мотивації на поведінку людини залежить від безлічі факторів, багато в чому індивідуально і може мінятися під впливом зворотного зв'язку з боку активних дій людини, що також пояснює актуальність дослідження.

Постійні зміни, нестабільність, економічні кризи, війна, пандемія створюють хронічний стрес, що спричиняє зростання психологічних проблем (депресії, тривогу, агресії тощо). При цьому депресія, тривога та інші деструктивні стани стають однією з провідних причин непрацездатності, що свідчить про необхідність глибокого вивчення цих явищ.

Зазначимо, що в українській психології дослідження вторинної вигоди як психологічного феномену розглядалися в контексті вивчення психологічних захистів, травматичних переживань, руйнівної поведінки та девіантних форм реагування, проблем психологічного благополуччя, особистісних криз або психосоматичних розладів в роботах Н.Панько, Т.Титаренко, Г.Чепелевої, С.Васильєвої. Поняття вторинна вигода має глибоке коріння в психології та психотерапії і вивчалась З.Фройдом, Ф.Александром, Г.Гартманном, В. Франклом, Р. Лазарусом.

В Україні проблеми пов'язані з питанням деструктивних станів вивчалися і вивчаються в контексті кризових станів, життєвих випробувань, деструктивної

та девіантної поведінки, внутрішніх конфліктів, особистісних змін, дезадаптації, деструктивних відносин, психосоматичних розладів в роботах І. Зверевої, В.Моляко, Т.Титаренко, Г.Чепелевої, О.Кочерги, Ю.Мартинюк тощо.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та емпірично дослідити особливості мотивації особистості як вторинної вигоди при деструктивних станах особистості.

Завдання дослідження:

1. Провести теоретичний аналіз поняття "вторинна вигода" в психологічній науці.
2. Розкрити особливості мотивації як вторинної вигоди та деструктивних станів.
3. Встановити особливості взаємозв'язку особливостей мотивації особистості як вторинної вигоди та прояву деструктивних станів.

Об'єкт дослідження: мотивація як вторинна вигода особистості.

Предмет дослідження: особливості мотивації особистості як вторинної вигоди при деструктивних станах особистості.

Методи дослідження: *теоретичні:* аналіз науково-психологічної літератури, синтез, узагальнення та систематизація, порівняння; *емпіричні:* методика на визначення рівня стресу (автор В. Ю. Щербатих), методика «Шкала тривоги Бека», методика «Шкала Монтгомері-Асберга для оцінки депресії (MADRS)», тест агресивності, авторська анкета для виявлення мотивів як вторинної вигоди; *математико-статистичні:* описова статистика, кореляційний аналіз.

База проведення емпіричного дослідження: емпіричне дослідження проводилося у соціальних мережах з респондентами, які знаходяться у деструктивних станах та дали згоду давати інформацію за запитом дослідника. Вибірку досліджуваних склали 40 осіб віком від 19 до 55 років, де для достовірності отриманих даних кількість представників чоловічої та жіночої статі у вибірці була розподілена порівну- 20 жінок та 20 чоловіків.

Практична значущість дослідження. Отримані дані можуть бути використані для діагностики мотивів, які лежать в основі деструктивної поведінки або певних проблем, більш лаконічних методик дослідження вторинної вигоди при різноманітних розладах. Також, наведені результати дослідження можуть бути корисні для подальших досліджень для підвищення рівня адаптивності та життєстійкості людини.

Структура роботи: робота складається зі вступу, трьох розділів, графіків - 9, таблиць - 15, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаної літератури. Загальний обсяг склав 86 сторінок, основний текст 80 сторінок. Список використаної літератури складає 70 джерел.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ «ВТОРИННА ВИГОДА» ТА «ДЕСТРУКТИВНІ СТАНИ».

1.1. Проблема вторинної вигоди в психологічній науці.

У психологічній науці нерідко використовують термін: вторинна вигода - фактори, що спонукають людину якомога довше залишитися в стані, який є для неї проблемним, це переваги, які отримує людина від наявності тих чи інших проблем. Так, учені зазначають, що людина може говорити про те, що їй не подобається її робота, однак, не робить жодних дій, щоб її змінити, знаходячи цьому безліч виправдань. Дослідження показали, що в основі такої поведінки лежить певна вигода, бо людина, перебуваючи в такому стані, щось отримує, але розкриття цього самій людині викличе в неї лише роздратування, якщо вона не готова це прийняти. При цьому вторинна вигода - найменш вивчений феномен у сучасній психології.

У психоаналізі вторинною вигодою називають ті переваги, які людина отримує, перебуваючи в не вигідній, неприємній, складній ситуації. З. Фрейд на підставі психоаналітичного підходу пояснював природу вторинної вигоди від хвороби через принцип заміщення «задоволення, що не відбулося, завдяки регресії лібідо до більш ранніх періодів, із чим нерозривно пов'язано повернення на раніші щаблі розвитку вибору об'єктів або організації». Науковець наголошував на неусвідомлюваній потребі в збереженні симптому в суб'єкта, оскільки тільки в цьому разі той отримує змогу компенсувати дефіцити та зменшити напруження [10].

К.Фишбейн розглядав вторинну вигоду, як ефект, який отримує людина від продовження або підтримання певної поведінки, сценарію або стану, де така поведінка може бути деструктивною [7].

Е.І. Кіршбаум, досліджуючи вторинну вигоду, говорив про психологічні захисні механізми у формі «відступу», що призводять до «втечі», спрямовані на убезпечення свідомості від неприємних, травмуючих подій [8].

У психологічній науці зазначається, що вторинна вигода - це те, що утримує людину в поточному стані, не даючи їй змоги змінити своє життя на краще, за умови, що нинішня ситуація далека від ідеалу, а сама людина постійно скаржиться на життя, насправді вона знаходить у своєму становищі певні плюси і не хоче їх втратити.

Н. Агазаде розглядала вторинну вигоду через призму вивчення навмисного розладу або симулювання симптомів, обмеження здібностей фізичного або психологічного характеру, демонстрацією надуманої поведінки. Науковець зазначав, що різниця між надуманим розладом і симуляцією полягає в тому, що перший здійснюється несвідомо, без будь-яких чітких намірів, а другий має на меті очевидну мету бути визнаним як або хворий, або недієздатний, і, тим самим, отримати будь-які вигоди [38].

Вторинна вигода - це небезпечна поведінка, яка з одного боку надає переваги, але водночас перешкоджає розвитку, досягненню цілей, а інколи й самому життю людини. У зв'язку з тим, що вторинна вигода може бути прихованою і неусвідомленою, не завжди контролюється людиною, її усвідомлення та опрацювання можуть вимагати глибокого аналізу і довгострокової роботи [29].

О. Л. Туриніна зазначала, що вторинна вигода - це прихований бонус, який отримують унаслідок, на перший погляд, марної поведінки. Так, людина, яка хворіє навмисно (іноді потай від себе ж), як вторинну вигоду отримує бажані, що додаються до хвороби, увагу та турботу оточуючих. При цьому труднощі з'являтимуться одна за одною, а хворий не в змозі буде їх розв'язати, вважаючи за краще зациклюватися на них і отримувати жалість з боку оточуючих [51].

Ю.М. Мігунова досліджувала зв'язок вторинної вигоди та соматичного симптому і вказувала на проблему неузгодженості в дослідженнях у разі симуляції вторинної вигоди та поведінки, «фальшивості» самих симптомів. Вчена підкреслила, що ця проблематика звужує поле наслідків і призводить до порушень міжособистісного спілкування [47].

Своєю чергою, С.А. Кулаков вторинну вигоду розглядав як вигоду, що дає змогу людині відчувати добре ставлення до себе з боку інших та уникати неприємних ситуацій або рішень [48].

У психологічній науці вторинну вигоду так само розглядають через модель трикутник Карпмана, де уточнюють, що людина змалечку навчається тому, як отримувати турботу, любов і визнання, що сприяє виробленню свого сценарію, який може трансформуватися у співзалежні стосунки, де і присутня вторинна вигода, яку дуже часто людина не хоче помічати.

Згідно з цією моделлю, вторинна вигода може виражатися в тому, що [61]:

1. Страждання можуть дати дуже сильні емоції, що дає змогу людині «відчути себе»;
2. Токсичні стосунки дають можливість жертві обставин розраховувати на співчуття й увагу;
3. Можна не рости, завжди залишатися «дитиною», за яку хтось відповідає й ухвалює рішення.

Т. Авдошина розглядала вторинну вигоду в контексті етно- та соціокультурних особливостей «ролі в суспільстві», що давало змогу вивчити параметри соціальної ролі людини в суспільстві та оцінити, що може дозволити собі людина в суспільстві від певної поведінки в ситуації вторинної вигоди [5].

Учені зазначають, що за вторинної вигоди на певному етапі формується залежність від ситуації, де така ситуація стає дедалі важчою та важчою, посилюючи залежність від неї. При цьому виникають неприємні обставини, у людини починають з'являтися певні поведінкові симптоми, які з часом можуть перерости в «хворобу» [51]. І, коли ця «хвороба» вже сформована, людина починає усвідомлювати всі ті бонуси, які вона їй дає, і вміло ними користується. Бо за будь-яку ціну захищає свою «хворобу» і чинитиме опір будь-яким спробам лікування. Тут яскраво проявлятиметься саме

психологічний спротив, який виражатиметься у формі заперечення факту своєї залежності від ситуації, де він отримує вторинну вигоду.

У психологічних дослідженнях вторинної вигоди зазначається, що її можна розглядати через призму завищеної самооцінки в реальній справі, небажання долати труднощі та нести відповідальність за власну пасивність, що прикривають зовнішньою неможливістю [48].

У рамках теорії діяльності, вторинна вигода розглядається через наявність у психіки занадто сильної адаптивної функції, як позитивної якості, що людина отримує внаслідок негативного прояву. В даному контексті, вторинна вигода в утримуванні в собі старих травм, хвороб і переживань, отриманих колись або придбаних в сьогоденні, це можливість пристосуватися до тих умов, в яких живе людина.

Д.М Туркова вивчала вторинну вигоду через аналіз внутрішньої картини хвороби, зазначаючи, що вторинна вигода за наявності неадекватної внутрішньої картини хвороби сприяє формуванню ірраціональності, деструктивності особистості та відмови від професійної допомоги, тобто негативно впливає на перебіг і результат захворювання, поглиблює страждання людини [52].

У рамках теорії «адиктивної ідентичності» вторинні вигоди вивчалися як умовно бажані вигоди і розглядалися на трьох рівнях [68]:

Перший рівень - це поведінка, за допомогою якої людина позбавляється проблемної ситуації, проблеми, симптому;

Другий рівень - це ситуація, в якій неадаптивна (патологічна, деструктивна) поведінка людини сприймається її оточенням як адаптивна;

Третій рівень - це конкретне отримання дивідендів від того, що людина не відмовляється від «симптомів».

Вторинна вигода - це небажання долати труднощі, небажання нести відповідальність, пасивність і субпасіонарність, боязнь «зачепити» своє «роздуте» его, пошук вигоди для себе, навіть шляхом приниження [28].

Згідно з особистісним підходом, вторинна вигода - це коли людина в теорії розуміє, що має щось зробити, але просто не хочеться і може в цьому не зізнатися ніколи нікому і навіть собі самій. У даному випадку, вторинна вигода - це не екологічний спосіб виконання справжніх, істинних бажань, які беруть гору над існуванням у соціумі.

Вторинна вигода - проявляє себе на несвідомому рівні, тому наявність розважливості й раціональності, сильного контролю емоцій не дають проявитися вторинній вигоді під час деструктивних станів, тому вони ніколи не перетинаються, оскільки це травмонебезпечно для психіки, а самообман - рід настільки приємна, що до нього набагато легше й комфортніше вдатися [39].

Д.Катц зазначав, що вторинна вигода являє собою перевагу, яку людина отримує від уже сформованих симптомів, тобто перевагу, яку вона не припускала або не мала наміру (несвідомо) отримати в початковий період симптомоутворення. Вторинна вигода також може мати внутрішній і зовнішній елементи. Внутрішній елемент належить до можливостей використовувати ситуацію для регресивного, нарцисичного задоволення, а зовнішній - до переваг, одержуваних у міжособистісних стосунках і життєвих ситуаціях [26].

Необхідно зазначити, що для дорослого можливі вторинні вигоди можуть бути різними залежно від конкретної ситуації. При цьому, хоч би які піднесені цілі та погляди ставила перед собою людина, вони абсолютно порожні, якщо не збігаються з бажаннями, тобто людина чогось не робить, оскільки не бажає насправді це робити, але не зізнається собі в істинній причині бездіяльності, обманює себе, шукаючи причини ззовні, що дадуть змогу здійснити бажане.

Зазначимо, що деякі умовно бажані вигоди створюються й утримуються страхами (страх покарання чи ганьби в питаннях контрольних чи виробничих, страх стосунків і т.п.), бо вони забезпечують безпеку тими способами, якими вміє розв'язувати питання підсвідомість (або колективне несвідоме), але

сильно гальмують людину на шляху до змін свого життя, до переходу на якісно новий рівень [31].

Своєю чергою, у психологічній науці виокремлюють такі причини феномену вторинної вигоди:

Перша - психіка не витримала напруження і втратила сенс боротьби, що сформувало «вивчену беспорядність», коли людина складає руки і чекає, куди приведе її життя: кілька разів спробувала, зазнала серії невдач і психіка змирилася.

Друга - об'єктивна відсутність ресурсів для опору: багато хвороб, на жаль, не лікуються. Остання стадія онкології продовжує залишатися непосильною для сучасної медицини.

Третя - у скрутному становищі є те, заради чого можна й потерпіти, коли людина вбачає сенс у стражданнях і не лише відмовляється чинити опір, а й активно повертає неприємності у своє життя [58].

З огляду на вище сказане, зазначимо, що нині вторинні вигоди розглядаються вже в ширшому розумінні, чому значною мірою сприяють умови життя і соціальна обстановка загалом. Також існують вчені, які вважають це психологічне явище міфом. У зв'язку з цим, було проаналізовано такі позиції щодо вторинної вигоди [53]:

1. Вторинна вигода - це несвідомий механізм;
2. Будь-яка наявна у людини проблема є їй так чи інакше вигідною;
3. За вторинною вигодою стоїть ідея про те, що в будь-якому психологічному конфлікті, який сама людина з якихось причин не розв'язує, є вигода не розв'язувати це питання;
4. Вторинна вигода - це значуща для людини потреба, яку вона опосередковано задовольняє своєю ж поведінкою;
5. Вторинна вигода - це ті переваги та бонуси, які людина отримує зі своєї проблеми [27].

Таким чином, вторинна вигода - це неусвідомлювана потреба у збереженні симптому, оскільки тільки так можливо компенсувати дефіцити та

зменшити напруження; переваги, які людина отримує, перебуваючи в невідгідній, неприємній, складній ситуації; ефект, який отримує людина від продовження або підтримання певної поведінки, сценарію чи стану, де така поведінка може бути деструктивною; особливості роботи захисних механізмів, що спрямовані на убезпечення свідомості від неприємних, травмуючих подій.

1.2. Особливості мотивів особистості як вторинної вигоди.

Вторинні вигоди – це психологічні переваги, які людина отримує від того, що перебуває у скрутній ситуації, які допомагають впоратися з дискомфортом, страхом та незадоволеністю, що викликає низький дохід. Вторинні вигоди можуть бути усвідомленими або неусвідомленими, але вони завжди є захисним механізмом, який підтримує статус-кво та перешкоджає змінам. У роботі розглянемо деякі з найпоширеніших мотивів особистості як вторинної вигоди та те, як вони впливають на поведінку, мислення та відносини людини.

О.С. Балабуха виділяла наступну типологію мотивів як вторинної вигоди [2]:

1. Матеріальна вторинна вигода (мало заробляти чи нічого не заробляти), в основі якої лежать такі мотиви:

- Мотив можливість отримувати матеріальну допомогу від держави, громадських організацій чи родичів та друзів: це може бути соціальна допомога, пільги, субсидії, пенсії, гуманітарна допомога, подарунки чи позики. Людина регулярно звертається за допомогою до різних джерел, може скаржитися на своє становище, не соромиться просити чи чекати на матеріальну допомогу, не прагне відмовитися від неї або повернути борги, завищує свою потребу або приховує свої доходи, щоб отримати більше допомоги. Така допомога полегшує життя людини, дозволяє йому задовольняти свої базові потреби та почувати себе захищеною [19];

- Мотив статус жертви, який дає людині право на скаргу, звинувачення та виправдання. Людина вважає, що вона не винна у своєму становищі, не несе відповідальності за свої рішення та дії, а є жертвою обставин, системи, суспільства чи інших людей, тому часто скаржиться на своє життя, порівнює себе з іншими, критикує та звинувачує тих, хто краще його живе чи має більше грошей, тобто перекладає відповідальність на зовнішні фактори, не бачить можливостей для зміни, а лише перешкоди та проблеми [33].

Людина може також шукати підтвердження своєї жертвності від інших, вимагати співчуття чи справедливості. Він приймає конструктивну критику чи поради, а відкидає їх як нерозуміння чи ворожість [21];

- Мотив уникнення відповідальності та очікувань, що виникають при підвищенні доходу. Людина боїться, що якщо вона буде заробляти більше, то вона буде повинна більше працювати, ризикувати, вчитися, розвиватися, приймати рішення, звітувати або відповідати за свої дії, буде зазнавати більшого тиску, контролю, критики або суду з боку інших людей, тому віддає перевагу залишатися в зоні комфорту, де він відчувається безпечно та спокійно. Людина уникає нових можливостей, викликів чи цілей, які можуть принести йому більше грошей, не прагне професійного чи особистісного зростання, а задовольняється тим, що має, не бере на себе ініціативу чи лідерство, а підпорядковується чи слідує за іншими. Людина може також саботувати свій успіх чи створювати собі перешкоди, щоб виправдати свій низький прибуток [22,31];
- Мотив соціальна солідарність, співчуття та підтримка, які людина отримує від тих, хто перебуває у схожій ситуації або хто розуміє її труднощі. Людина беручи активну участь у житті своєї групи чи спільноти, ділячись своїми проблемами, емоціями та досвідом, беручи участь у громадських акціях, рухах чи проектах, спрямованих на захист чи поліпшення становища людей з низьким доходом, відчуває, що він не

самотній, а належить до певної групи чи спільноті, яка дає йому повагу, визнання та прийняття, що він заслуговує на співчуття та підтримку від тих, хто краще за нього живе або має більше грошей. Людина прагне гармонії та згоди з оточуючими, уникаючи конфліктів і розбіжностей, тому може також звертатися за співчуттям чи підтримкою до інших людей, показуючи свою потребу чи страждання. Він прагне до відмінності чи конкуренції коїться з іншими, а навпаки, підлаштовується під них [23];

- Мотив відсутність заздрості та ревнощів, уникнення конкуренції, які можуть виникати при порівнянні себе з тими, хто заробляє більше. Людина не звертає уваги на те, скільки заробляють інші люди, чи не вважає це важливим, тому не заздрить чи не ревнує тих, хто має більше грошей чи краще живе, не прагне підвищення свого доходу чи поліпшення свого становища, оскільки не хоче відчувати неприємні емоції, які пов'язані з почуттям неповноцінності, несправедливості чи загрози, не хоче вступати у конкуренцію з іншими людьми, яка вимагає від нього більшого зусилля, напруження чи ризику. Він вважає за краще бути в гармонії з самим собою і оточуючими, не заціклюючись на грошах і уникаючи ситуацій, де він повинен конкурувати чи порівнюватися з іншими. Людина може також критикувати чи виправдовувати їх успіх, вважаючи, що вона досягнута нечесним чи неблагородним способом [47].

2. Нематеріальні вторинні вигоди, в основі лежить мотив щось не робити в побуті, милування через нічого нероблення [13];

3. Вторинна вигода від хвороби, в основі лежать мотиви: отримання уваги та любові (хвороба засобом домогтися інтересу та співчуття в інших людей); виправдання (психічна хвороба знімає звинувачення в неуспішній адаптації, а фізична може стати засіб позбавлення від принизливого стану слабкішого, нижчого в соціальному становищі); легальна можливість відмовитися від індивідуальної відповідальності за невдачі (хвороба як, можливість

збереження високої самооцінки, незважаючи на відсутність її адекватного підтвердження);

У свою чергу Карл і Стефані Саймонтони розглядали основні мотиви як вторинну вигоду, які людині приносить його хворобу [9]:

- відхід на якийсь час від ситуації, що викликає дискомфорт, і від складних незручних проблем, що потребують вирішення;
- можливість отримати недостатню порцію любові, турботи та уваги з боку оточення, де донорами позитивних емоцій стають близькі;
- комфортні умови для перерозподілу психічної енергії, що дає змогу сконцентруватися на вирішенні проблеми;
- стимул переоцінити себе як особистість, та відкоригувати використовувані стереотипи та моделі поведінки: час на переоцінку способу життя, пошук альтернативних напрямів діяльності;
- повне нівелювання, або значне зниження рівня вимог, які пред'являються до людини оточуючими, або самим собою [9].

4. Жертва при співзалежних відносинах, де основний мотив як вторинна вигода: можна не докладати зусиль до саморозвитку, витратити час на навчання та сили на заробляння коштів; мотив – відчути себе рятівником, страх залишаються наодинці із собою, тому у разі одужання залежної людини, звичний сенс жити зникає [50];

5. Асоціальна поведінка, основні мотиви як вторинна вигода: відсутність будь-якого примусу, можливість жити не так, як диктує соціум, а як хочеться, специфічні умови виживання [41];

6. Вторинна вигода від залежності, де в основі лежать соціальні мотиви:

- Мотив приналежності до колективу: зловживаючий наркотиками/алкоголем може вживати їх, щоб відчути приналежність до колективу. Так, у нього можуть бути проблеми з входженням в інші колективи, у нього можуть бути проблеми з тверезим спілкуванням, можливо почуття емоційної відчуженості,

низької самооцінки, а в колективі наркоманів/алкоголіків для прийняття та визнання потрібно тільки одне – вживання [32];

- Мотив сепарації (відділення): щоб відокремитися від надмірно контролюючих батьків, підліток може почати вживати наркотики/алкоголь. Хоча не рідкісний мотив серед чоловіків контролюючих дружин (вживають, щоб відчуті «самостійність», «дорослість»);
- Мотив отримання визнання: якщо їм не слідуєш, ти не визнаний, а якщо слідуєш – то тебе визнають, тому для того, щоб не бути в колективі білою вороною та/або ізгоєм, доводиться вживати [34];
- Мотив близькості: зловживаючи наркотиками чи алкоголем, людина отримує увагу від близьких, нехай негативну, у вигляді скандалів, плачу, умовлянь тощо, але при цьому людина перебуває в центрі уваги, а це, хоч і патологічна, але близькість. Проблеми близькості у часто можуть бути провідною причиною вживання [59];
- Мотив помсти: зловживаючи наркотиками чи алкоголем, людина робить це зло через відсутність навичок виражати здорову агресію з одного боку, з другого боку навичок «прощення»;
- Мотив зняття відповідальності: поки я наркоман чи алкоголік, я можу не працювати, не забезпечувати себе і взагалі не відповідати за своє життя;
- Мотив успіху: я найбільше можу випити; я успішно накаламутив; я виграв на ставках (мотив успіху в ігromанії — один із найпровідніших) [65];
- Мотив діяльності: потреба щось робити, чимось бути зайнятим – насправді одна з важливих потреб людини, якщо нічим займатися, немає роботи, хобі, то людина почуватиметься неповноцінною, відчуватиме порожнечу та нудьгу, а будь-яка залежність, це не просто вживання, це ціла діяльність (пошук грошей, співспоживачів,

вирішення проблем, спілкування тощо), тому наркоман/алкоголік у своїй залежності відчувається дуже зайнятою людиною. Мотив діяльності також дуже важливий і за граматичності.

7. Зайва вага, де мотиви як вторинна вигода можуть бути такими [1]:

- Мотив - уникнути сексуальних намірів, тобто бути непривабливою в очах партнера, щоб захистити себе від небажаних контактів;
- Мотив - виправдання свого невміння чи небажання будувати стосунки зайвою вагою і тим, що ніхто не захоче бути в парі з такою людиною через страх будувати стосунки [20];
- Мотив пов'язаний зі страхом змін у житті, чогось нового, людина може несвідомо «захищатися» за допомогою зайвих кілограмів: я не можу почати це робити, поки не схудну.
- Мотив – захист від насильства, ніби «укрупнюючи» себе у цьому світі зайвими кілограмами. Багато травм, пов'язані з насильством, корінням сягають дитинства, у той період, коли малюк ще не може дати відсіч кривднику. Дитина хоче стати більшою, щоб ніхто не смів її більше ображати, щоб стати сильнішою. Вже ставши дорослою, людина продовжує носити броню, яка продовжує захищати. Крім того, повні люди можуть здаватися добродушнішими і милішими, а це означає, що їх і не захочуть ображати, вони викликають менше агресії [61];
- Мотив – отримати співчуття та жалість з боку оточуючих. У повних людей, окрім суто естетичної проблеми, часто трапляються проблеми зі здоров'ям. Хворих шкодують, їм допомагають. Людина розуміє, що, будучи стрункою, вона не отримає стільки участі та підтримки. Це змушує його психологічно "триматися" за свою вагу [35].

Отже, не важливо які мотиви лежать в основі вторинної вигоди при різній поведінці або різних проблемах, їхня основна суть бажання піти в проблему, щоб уникнути зіткнення з іншими, більш серйозними проблемами. Вторинні вигоди небезпечні тим, що в їх основі лежать неусвідомлювані мотиви, або усвідомлювані набагато гірше, ніж первинні мотиви, тому

важливо усвідомлення цих вторинних мотивів. При цьому мотиви, які лежать в основі вторинної вигоди, не є незмінними або немінучими, тобто вони можуть бути трансформовані, якщо людина усвідомлює їх наявність і вплив, а також бажає змінити своє становище. Для цього потрібна робота над своїми установками, емоціями та поведінкою, а також пошук підтримки, освіти чи допомоги від професіоналів чи інших людей.

Таким чином, вторинні вигоди можуть бути усвідомленими або неусвідомленими, але вони завжди є захисним механізмом, який підтримує статус-кво та перешкоджає змінам, тому найпоширенішими мотивами особистості як вторинної вигоди, які впливають на поведінку, мислення та відносини людини є: матеріальні та нематеріальні мотиви (мало заробляти чи нічого не заробляти, мотив щось не робити в побуті, милування через нічого нероблення), мотиви, що лежать в основі вторинної вигоди від хвороби, зайвої ваги, залежності, созалежних стосунків та статусу жертви, асоціальної поведінки.

1.3. Деструктивні стани та їх особливості.

У психологічній науці властивість особистості, що супроводжується негативним ставленням людини до самої себе та інших, а також відповідною до цього руйнівною поведінкою та станами, називається деструктивність. Так, Е.Фромм вважав, що деструктивна поведінка проявляється у вигляді свідомого бажання руйнувати і звеличувати себе над іншими. На думку вченого, людина може бути деструктивною незалежно від наявності загрози самозбереженню і поза зв'язком із задоволенням потреб.

Згідно з теорією Е.Фромма, людина намагається компенсувати почуття власної неповноцінності, принижуючи та мучачи інших, тому основними причинами деструктивних станів людини є відсутність можливостей для

творчої самореалізації, конформізм, відчуття ізольованості, незначущості, нарцисизм, самотність, невпевненість у собі, а також нудьга [43].

С.Рудик вказував, що деструктивні стани можуть проявлятися в агресивних, руйнівних діях щодо себе та інших, неконструктивній реакції на перешкоди, утиски інтересів, а також це зворотний бік страху і наслідок невіршених психологічних проблем людини [42].

Отже, деструктивні психічні стани – це негативні психічні стани, які можуть порушувати психічну діяльність людини, викликати різноманітні соматичні захворювання та сприяти розвитку особистої і професійної деформації, а також вигоранню.

І. Мостова вказувала, що деструктивні психічні стани- це психічна реакція на складну ситуацію, де одним із найбільш поширених деструктивних станів є поява в окремих осіб почуття провини, котре може обумовлюватися рядом чинників [56].

В психологічних дослідженнях було виявлено наступні деструктивні стани: нервово-психічна нестійкість, тривожність, боязкість (страх), жорстокість (агресія), підозрлість, напруженість, замкнутість, емоційна втома, невпевненість у собі, підвищена самооцінка, низький рівень самоконтролю, високий рівень консерватизму.

Дж. Доллард вказував, що абсолютно типовою психічною реакцією на складну ситуацію є такі деструктивні психічні стани – дістрес, тривога, хвилювання, депресія та агресія [24].

Виходячи з вищезазначеного розглянемо кожен деструктивний стан окремо.

Поняття «дістрес» описує деструктивний стан людини, який може проявлятися в екстремальних умовах на фізіологічному, психологічному і поведінковому рівнях. Отже, психологічні, емоційні та інформаційні перевантаження, відчуття небезпеки та загрози, умови невизначеності та ситуації, коли людина нездатна упоратися із поставленою задачею і приймає

неправильні рішення через брак часу та утому призводять до виникнення дістресу як деструктивного стану.

Дистрес є негативною формою стресу, яка характеризується тривалим перебігом і асоціюється з відчуттям «стресового стану». Тривалий і неконтрольований стрес змушує людей відчувати почуття тривоги та занепокоєння, пригніченості та безпорадності [46].

У сучасній науковій літературі термін «дистрес» розуміють як сильний несприятливий вплив, що негативно впливає на організм, і зазначають, що він розвивається в результаті оцінки значущості ситуації для суб'єкта, його інтелектуальних процесів і особистісних особливостей.

У психології деякі дослідники під дистресом розуміють широке коло змін психічних і поведінкових проявів, що супроводжуються вираженими неспецифічними змінами біохімічних, електрофізіологічних показників та іншими реакціями [36,66].

О. О. Спіркіна визначала дистрес як стан напруження або перенапруження процесів метаболічної адаптації головного мозку, що призводять до ушкодження організму на різних рівнях його організації за порушення єдиних нейрогуморальних і внутрішньоклітинних механізмів регуляції [49].

Своєю чергою, до загальних ознак дістресу належать [57]:

- Психологічні ознаки, такі як занепокоєння, тривога, страх, труднощі з концентрацією уваги, проблеми із запам'ятовуванням.

- Емоційні ознаки, такі як злість, дратівливість, примхливість, неадекватні емоційні реакції (сміх або сльози), нервозність, апатія, перепади настрою.

- Фізичні ознаки, такі як високий артеріальний тиск, тахікардія, головний біль, запаморочення, зміна ваги, діарея, зміни менструального циклу та лібідо, напруга м'язів (особливо в ділянці шиї), тремор, безсоння, виснаження [40].

- Поведінкові ознаки, такі як погана турбота про себе, відсутність інтересу до раніше улюблених занять, залежність від наркотиків і алкоголю

(щоб розслабитися і «впоратися із ситуацією»), неадекватна соціальна взаємодія (агресія, пасивність тощо).

Аналіз наукової літератури засвідчує те, що «страх» і «тривога» – стани, ідентичні за своєю природою, різницю становлять витoki стресу та процеси, що його породжують. Так, М. Левітов стверджує, що тривога – це деструктивний стан, виражений переживанням небезпеки і порушення спокою, які викликають можливі (потенційні) неприємності, та неможливість отримати бажане [60].

Згідно з науковими джерелами, тривога як деструктивний стан – це патологічна схильність людини до постійного переживання, яка може бути пов'язана з очікуванням негативу, змін у звичному середовищі або іншими факторами. У таких випадках звичайна тривога перетікає в хронічне русло і стає патологічною, тому люди можуть відчувати гострі переживання не тільки в стресових ситуаціях, а й без видимих причин - це перетворює нормальне життя на кошмар постійного очікування чогось поганого, непоправного. У такому стані люди не можуть сконцентруватися на повсякденних справах, їхнє здоров'я погіршується, і тільки професійна допомога може швидко й ефективно змінити ситуацію, спрямувати життя в потрібне русло без надмірних переживань і тривог [64].

Патологічна тривога - це тривалий у часі деструктивний стан, система готовності реагувати на нове як на потенційну загрозу організму або виду загалом, що призводить до придушення (виснаження) адаптаційних можливостей організму [44].

Отже, з позиції дезадаптивності та деструктивності виділяють такі види тривоги [63]:

-деструктивна тривога - проявляється в неадекватній оцінці труднощів, вираженістю вегетативних компонентів;

-дефіцитарна тривога - характеризується відсутністю адекватної реакції в реально небезпечних ситуаціях, відсутністю прогнозу до наслідків [45].

Деструктивна тривога викликає почуття безпорадності, розгубленості та крайнього занепокоєння, що неспівставні з реальною серйозністю або вірогідністю страшної події, тобто пригнічувальне занепокоєння, яке заважає повсякденному життю, не є нормальним. Цей тип тривоги може бути симптомом генералізованого тривожного розладу.

Деструктивна тривога впливає на частину мозку, яка допомагає контролювати те, як людина спілкується, що ускладнює творче самовираження та ефективне функціонування у стосунках, а також як наслідок певної ситуації може спричиняти фізичні та емоційні симптоми, але коли ситуація минає, симптоми зазвичай минають. У психологічній науці виділяють такі фізичні та емоційні симптоми тривоги як деструктивного стану [17,70]:

1. Фізичні симптоми: тремтіння або тряска. відчуття повноти в горлі або грудях, задишка або прискорене серцебиття, запаморочення, спітнілі, холодні, липкі руки, нервозність, м'язове напруження, болі або болючість (міалгії), крайня втома, проблеми зі сном, такі як нездатність заснути або залишатися сплячим, раннє пробудження або занепокоєння.

2. Емоційні симптоми: занепокоєння, дратівливість, відчуття збудження; страх, що трапиться щось погане; відчуття приреченості; нездатність зосередитися; відчуття, що ваш розум стає порожнім [16].

Зазначимо, що людина, яка часто страждає від вторинної тривоги, зокрема від страху перед самими стресами має ірраціональну віру, що може зашкодити здоров'ю або призвести до нервового розладу. При високому рівні невротизації проявляються наступні симптоми: нездатність контролювати свою тривогу; віра, що щось може завдати шкоди організму, страх збожеволіти через стрес; переконання, що негативні думки можуть матеріалізуватись та переконання у нерегулярності контролю над емоціями [11].

О. Ігуманова вказувала, що хвилювання – це один із деструктивних станів, що характеризується специфічним переживанням страху, який пов'язаний із негативними передчуттями, побоюванням за наслідки своїх дій

та рішень. На думку вченого, поняття «хвилювання» як деструктивний стан охоплює такі почуття, як схвильованість, страх, невпевненість у собі та інші ознаки, які викликає негативне передчуття у певних ситуаціях. Тобто виникає стан ситуаційного страху та стривоженості, напруження зростає настільки, що перешкоджає нормальній діяльності людини, охоплюючи її думки побоюваннями потенційної невдачі. Тому хвилювання також характеризується підвищеною збудженістю та напруженістю [18].

Своєю чергою, депресія - це деструктивний стан, який призводить до серйозних наслідків, спричиняє постійне зниження настрою, песимізм і прагнення до усамітнення, втрату здатності радіти життю, розв'язувати складні задачі, формує бачення лише негативних виходів із будь-якої ситуації, що може перерости в психічний розлад.

У поняття депресії входить відчуття смутку або дратівливість, втрата інтересу до різних видів діяльності, які тривають упродовж 2 тижнів або довше, заважають нормальній життєдіяльності людини або викликають значний емоційний розлад. Симптоми можуть розвинутися після нещодавньої втрати або іншої сумної події, але вони непропорційні цій події та зберігаються понад прийнятний період часу [14,67].

У клінічній психології депресія розглядається як деструктивний стан, розлад дисрегуляції настрою, що включає постійну дратівливість і часті епізоди неконтрольованої поведінки.

Науковці зазначають, що людина, яка перебуває у стані депресії, може бути сумною, байдужою, млявою, агресивною (відмічають часті напади сильного гніву) та дратівливою, а сприяти такому стану можуть фізичні порушення, життєвий досвід та спадковість [62].

Д. Зубцов зазначав, що депресія - це порушення роботи нейронних систем, що виникає з фізіологічних, соціальних і психологічних причин: гормональні зміни за ендокринних захворювань, у періоди пубертату, клімаксу, вагітності та пологів, а також після важких операцій і хвороб [15].

В. О. Бедлінський розглядаючи депресію як деструктивний стан, зазначав, що вона виражається в погіршенні настрою без зовнішніх причин упродовж щонайменше двох тижнів; підвищеній стомлюваності впродовж щонайменше місяця; стійкій втраті інтересу до улюбленої діяльності, а також через суїцидальні думки, відчуття пригніченості, напади страху або провини, падіння самооцінки, порушення сну й апетиту [4].

Як зазначалось раніше до деструктивних психічних станів відноситься також агресія, яка може виникати у людини внаслідок образи та звинувачення. Так, А. Власенко визначає агресію як акт, метою якого є нанесення шкоди живому організму. У цьому розумінні дія належить до категорії агресивності, якщо вона включає в себе обмеження можливостей поведінки іншого [6].

С.Л. Кравчук визначав агресію як деструкцію, що являє собою відхилену поведінку, яка порушує правові та/або моральні норми [25].

Агресією так само називають особливу форму поведінки людини, метою якої є заподіяння шкоди іншим людям або об'єктам. При цьому агресор може вчинити дії фізичного, емоційного, економічного, сексуального або психологічного характеру (або погрожувати їх вчиненням). У широкому сенсі під агресією можна розуміти будь-яку поведінку, яка лякає, ображає, завдає болю, ображає або принижує будь-кого з оточуючих. Підсвідомою метою агресії є приховане бажання підпорядкувати собі інших людей.

Проведені дослідження в психології показали, що агресія як деструктивний стан може бути пов'язана зі стійкими рисами характеру людини, яка має чітку життєву позицію і готовність у будь-який момент вчинити агресивні дії [30,69].

У рамках теорії діяльності агресія це процес руйнування і знищення чого-небудь, що у сфері емоційного ставлення відображає спектр агресивних почуттів: лють, ненависть, гнів, злість, дратівливість.

О.Дроздов наголошував, що агресію можна розглядати як нормальну і закономірну психодинамічну реакцію на фрустрацію якихось вітальних і

лібідинозних потреб у спробі подолати перешкоду, що фруструє, але зміщена з первинного об'єкта, що фруструє, перешкода [12].

На думку Н. Баранової, агресія - невиражене агресивне деструктивне ставлення (бажання зруйнувати, помститися, принизити, принизити, підкорити, садистичного задоволення) до будь-якого психотравмувального епізоду, власного актуального або не переробленого попередніми поколіннями, зміщеного на доступний об'єкт, що вирізняється [3].

Таким чином, деструктивні стани це негативні психічні стани, що можуть проявлятися в агресивних, руйнівних діях щодо себе та інших, а також неконструктивні реакції на перешкоди та на складну ситуацію, які можуть порушувати психічну діяльність людини, викликати різноманітні соматичні захворювання. При цьому із найбільш поширених деструктивних станів виділяють дістрес, тривогу, хвилювання, депресію та агресію.

Висновки до першого розділу

Проблема вторинної вигоди в психологічній науці полягає у тому, що вона може розглядатися як фактори, що спонукають людину якомога довше залишитися в стані, який є для неї проблемним; як переваги, які людина отримує, перебуваючи в невідгідній, неприємній, складній ситуації; як психологічні захисні механізми у формі «відступу», що призводять до «втечі»; як прихований бонус, який отримують унаслідок, на перший погляд, марної поведінки; як небезпечна поведінка, яка з одного боку надає переваги, але водночас перешкоджає розвитку, досягненню цілей, а інколи й самому життю людини; як занадто сильна адаптивна функція, як позитивна якість, що людина отримує внаслідок негативного прояву.

Особливості мотивів особистості як вторинної вигоди, полягають у бажанні піти у проблему, щоб уникнути зіткнення з іншими, більш серйозними проблемами, що включають можливість отримувати матеріальну

допомогу, соціальну солідарність та приналежність до колективу, уникнення відповідальності та очікувань, відсутність заздрості та ревнощів, уникнення конкуренції, отримання уваги, близькості та любові, задоволення потреб у сепарації, отриманні визнання, помсти та успіху, відмова від індивідуальної відповідальності за невдачі, право на скаргу, звинувачення та виправдання, уникнення сексуальних намірів, виправдання свого невміння чи небажання будувати відносини, захист від насильства та страх змін у житті.

Деструктивні стани – це неконструктивні реакції на перешкоди та на складну ситуацію, негативні психічні стани, які можуть порушувати психічну діяльність людини, викликати різноманітні соматичні захворювання, які можуть проявлятися в агресивних діях щодо себе та інших, як зворотний бік страху (хвилювання) в наслідок невирішених психологічних проблем, як нервово-психічна нестійкість та дістрес, тривожність та тривога, як напруженість, замкнутість, емоційна втома, невпевненість у собі, що переростають у депресію.

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ МОТИВАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ ЯК ВТОРИННОЇ ВИГОДИ ПРИ ДЕСТРУКТИВНИХ СТАНАХ ОСОБИСТОСТІ

2.1. Організація дослідження особливостей мотивації особистості як вторинної вигоди при деструктивних станах особистості

Наукове дослідження в психологічній науці є найважливішим засобом наукового пізнання, тому вимагає чіткого планування, послідовності проведення певних процедур для отримання кількісних і якісних даних о досліджуваній проблемі. Дане положення і характер дослідження дозволили визначити його організацію, яка була побудована з урахуванням тимчасового чинника і першочерговості виконання дослідницьких завдань. В свою чергу, теоретико-емпіричне дослідження проводилось у три етапи: підготовчий, діагностично-дослідницький та аналітико-інтерпретаційний.

Перший-підготовчий етап дослідження (тривалістю з вересня по грудень 2023 року). На даному етапі проводився аналіз наукової літератури, що дозволив нам обґрунтувати мету і завдання, а також визначити предмет і об'єкт дослідження. Отже, підготовчий етап використовувався з метою отримання вихідних даних для різнобічного дослідження та аналізу науково-методичної літератури з питання особливостей мотивації особистості як вторинної вигоди при деструктивних станах особистості. По даній проблемі всього проаналізовано 70 літературних джерел. Вивчення результатів досліджень вітчизняних та зарубіжних авторів дозволило оцінити стан досліджуваної теми, визначити рівень актуальності досліджуваної проблеми.

При цьому у першу чергу були вивчені і проаналізовані літературні джерела, які дозволили розглянути в теоретичній частині роботи:

- проблему вторинної вигоди в психологічній науці;
- особливості мотивів особистості як вторинної вигоди;
- деструктивні стани та їх особливості.

Другий діагностично-дослідницький етап дослідження особливостей мотивації особистості як вторинної вигоди при деструктивних станах особистості проходив з січня по травень 2024 року. З метою вирішення поставлених завдань для забезпечення об'єктивності дослідження на даному етапі було визначено контингент дослідження (респондентів, що знаходяться у деструктивному стані), був розроблений психолого-діагностичний алгоритм, що включав метод теоретичного аналізу та узагальнення наукової літератури з проблеми дослідження, метод наукового спостереження, метод психолого – діагностичного обстеження, що дозволили здійснити збір емпіричних даних, а також методи математичної статистики, які були використані для обробки отриманого матеріалу.

На даному етапі був виявлений ряд критеріїв, які були досліджені у жінок та чоловіків: мотиви як приховані вигоди які уповільнюють розвиток та гальмують зміни і підштовхують людину не вирішувати проблемну ситуацію, а надовго залишатися в ній, а саме мотиви людини, яка постійно страждає від хвороб, попри те, що лікується та виконує поради лікарів; мотиви людини, яка змушена доглядати за хворим членом сім'ї; мотиви людини, яка страждає від недостатнього рівня фінансового доходу; мотиви людини, яка не може влаштуватися на роботу, або змінити її на кращу; мотиви людини, яка страждає на надмірну вагу; мотиви, які можуть бути у людини, яка залишається у деструктивних відносинах; мотиви, які можуть прослідковуватися у людини, яка надмірно навантажує себе завданнями та роботою, на відміну від інших членів родини; мотиви, які можуть бути у людини з залежністю; мотиви, які можуть бути у людини, яка не може побудувати стосунки або створити сім'ю.

Дослідницька робота проводилась у соціальних мережах з респондентами, які знаходяться у деструктивних станах та дали згоду давати інформацію за запитом дослідника. Вибірку досліджуваних склали 40 осіб віком від 19 до 55 років, де для достовірності отриманих даних кількість представників чоловічої та жіночої статі у вибірці була розподілена порівну-

20 жінок та 20 чоловіків. Водночас жінок віком 19-27 років було 3 особи, віком 28-36 років - 6 осіб, віком 37-45 років – 5 осіб, віком 46-55 років – 6 осіб; чоловіків 19-27 років було 6 осіб, віком 37-45 років – 7 осіб, віком 46-55 років – 7 осіб.

На аналітико-інтерпретаційному етапі проведено інтерпретацію результатів, формулювання загальних висновків і оцінювання перспектив подальшої розробки проблеми. Отже, третій етап (тривалістю з червня по вересень 2024 року) полягав у диференціації та структуризації отриманих результатів дослідження.

Таким чином, організація дослідження особливостей мотивації особистості як вторинної вигоди при деструктивних станах особистості проводилась у три етапи: підготовчий, діагностично-дослідницький та аналітико-інтерпретаційний, кожен з яких мав свої завдання та процедуру.

2.2. Методи дослідження особливостей мотивації особистості як вторинної вигоди при деструктивних станах особистості

З метою виконання поставлених завдань дослідження, а саме виявлення деструктивних станів особистості, а також особливостей мотивації як вторинної вигоди був застосований наступний діагностичний апарат:

- Методика на визначення рівня стресу (автор В. Ю. Щербатих) дозволяє виявити інтелектуальні, поведінкові, емоційні та фізіологічні симптоми стресу. Респондентам пропонується відзначити, чи характерні для них перелічені симптоми. Загальна максимальна сума за всім списком теоретично може досягати 66 балів. Показник від 0 до 5 балів означає, що в даний момент життя вагомий стрес відсутній. Показник від 6 до 12 балів означає, що людина відчуває помірний стрес, який може бути компенсований за допомогою раціонального використання часу, періодичного відпочинку і знаходження оптимального виходу з ситуації, що склалася. Показник від 13 до 24 балів вказує на досить виражене напруження емоційних і фізіологічних систем

організму, що виникло у відповідь на сильний стресорні фактор, який не вдалося компенсувати. В цьому випадку потрібно застосування спеціальних методів подолання стресу. Показник від 25 до 40 балів вказує на стан сильного стресу, для успішного подолання якого бажана допомога психолога або психотерапевта. Така величина стресу говорить про те, що організм вже близький до межі можливостей чинити опір стресу. Показник понад 40 балів свідчить про перехід організму до третьої, найбільш небезпечною стадії стресу (дістресу)- виснаження запасів адаптаційної енергії.

- Методика «Шкала тривоги Бека» запропонована американським психіатром Аарон Т. Беком і розроблена на основі клінічних спостережень, що дозволили виявити обмежений набір найбільш релевантних і значущих симптомів тривоги і скарг, що найбільш часто пред'являються пацієнтами. Респонденту пропонується оцінити 21 характерний симптом тривоги за 3-бальною шкалою залежно від того, як часто опитуваний відчуває їх прояви протягом останнього тижня чи на період тестування. За результатами оброблення даних опитувальника респонденти можуть набрати від 0 до 63 балів. Високий рівень тривоги відповідає кількості від 30 до 63 балів, середній рівень характеризує діапазон від 19 до 29 балів. Низький рівень тривоги передбачає градацію від 10 до 18 балів. Діапазон від 0 до 9 балів інтерпретовано як відсутність симптомів тривоги.

- Методика «Шкала Монтгомері-Асберга для оцінки депресії (MADRS)» призначена для швидкої та точної оцінки тяжкості стану депресії і враховує основні симптоми депресії (за винятком рухового гальмування). Оцінка повинна базуватися на клінічному інтерв'ю від найменш прямих до уточнюючих питань про стан і ступінь його тяжкості. Час, необхідний для заповнення бланка шкали, варіюється від 20 хвилин до 1 години, в залежності від стану пацієнта. Психолог повинен вирішити, чи відповідає тяжкість симптому основним балам - 0, 2, 4, 6 або проміжним - 1, 3, 5. Якщо не вдається отримати точні відповіді від самого пацієнта, рекомендується скористатися іншими джерелами інформації (медична документація, відомості зі слів

родичів та ін.). При інтерпретації даних бали розраховуються наступним чином: кожен пункт шкали оцінюється від 0 до 6 відповідно з наростанням тяжкості симптому. Максимальний сумарний бал становить 60 балів. Сума балів відповідає: 0-15 балів – відсутності депресивного стану; 16-25 балів – низький рівень депресивного стану; 26-30 балів – помірному депресивному стану; понад 30 балів – високий рівень прояву депресивного стану.

- Тест агресивності (автор Л.Г. Почебут) призначено для діагностики агресивної поведінки як деструктивного стану людини, що характеризується демонстрацією переваги в силі або застосуванням сили по відношенню до іншої особи або групи осіб, як прагнення суб'єкта завдати шкоди. Агресивну поведінку доцільно розглядати як протилежну адаптивній поведінці. В цій методиці агресія як деструктивний стан за формою прояву поділяється на 5 шкал: вербальна агресія, фізична агресія, непрямая агресія, емоційна агресія, самоагресія. Після проходження опитування, сумуються бали за кожною з п'яти шкал. Якщо сума балів буде вищою за 5, це означає високий ступінь даної форми агресії. Сума балів від 3 до 4 відповідає середньому ступеню даної форми агресії. Сума балів від 0 до 2 означає низький даної форми рівень агресії. Далі підсумовуються бали за всіма шкалами. Якщо сума перевищує 25 балів, це означає високий рівень агресії людини, її низькі адаптаційні можливості. Сума балів від 11 до 24 відповідає середньому рівню агресії та адаптованості. Сума балів від 0 до 10 означає низький ступінь агресії та високий рівень адаптованої поведінки.

- Авторська анкета для виявлення особливостей мотивів як вторинної вигоди, які уповільнюють розвиток та гальмують зміни і підштовхують людину не вирішувати проблемну ситуацію, а надовго залишатися в ній, а саме мотиви при хворобі, при догляді за хворим членом сім'ї, при недостатньому рівні фінансового доходу, при неможливості влаштуватися на роботу або змінити її на кращу, при наявності надмірної ваги, при деструктивних відносинах, при надмірному навантаженні себе завданнями та роботою, при залежності та при неможливості побудувати стосунки, створити сім'ю.

Таким чином, дослідження деструктивних станів респондентів відбувалось за рахунок використання методики на визначення рівня стресу (автор В. Ю. Щербатих), методики «Шкала тривоги Бека», методики «Шкала Монтгомері-Асберга для оцінки депресії (MADRS)», тесту агресивності (автор Л.Г. Почебут), а дослідження особливостей мотивів як вторинної вигоди, які уповільнюють розвиток та гальмують зміни і підштовхують людину не вирішувати проблемну ситуацію, а надовго залишатися в ній відбулось за рахунок розробки авторської анкети.

Висновки до другого розділу

Організація дослідження особливостей мотивації особистості як вторинної вигоди при деструктивних станах особистості проводилась у три етапи. На підготовчому етапі з метою отримання вихідних даних проводилось різнобічне дослідження та аналіз науково-методичної літератури, що дозволив нам обґрунтувати мету і завдання, а також визначити предмет і об'єкт дослідження. На діагностично-дослідницькому етапі з метою вирішення поставлених завдань для забезпечення об'єктивності дослідження було визначено контингент дослідження (40 осіб віком від 19 до 55 років, які знаходяться у деструктивних станах), розроблений психолого-діагностичний алгоритм, що включав метод теоретичного аналізу та узагальнення наукової літератури з проблеми дослідження, метод наукового спостереження, метод психолого – діагностичного обстеження, що дозволили здійснити збір емпіричних даних. На аналітико-інтерпретаційному етапі проведено інтерпретацію результатів, формулювання загальних висновків і оцінювання перспектив подальшої розробки проблеми.

З метою виконання поставлених завдань дослідження, а саме виявлення деструктивних станів особистості, а також особливостей мотивації як вторинної вигоди був застосований наступний діагностичний апарат: методика на визначення рівня стресу (автор В. Ю. Щербатих), методика

«Шкала тривоги Бека», методика «Шкала Монтгомері-Асберга для оцінки депресії (MADRS)», тест агресивності (автор Л.Г. Почебут), авторська анкета для виявлення мотивів як вторинної вигоди, які уповільнюють розвиток та гальмують зміни і підштовхують людину не вирішувати проблемну ситуацію, а надовго залишатися в ній.

РОЗДІЛ 3. ЕМПЕРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ МОТИВАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ ЯК ВТОРИННОЇ ВИГОДИ ПРИ ДЕСТРУКТИВНИХ СТАНАХ ОСОБИСТОСТІ

3.1. Дослідження особливостей мотивації як вторинної вигоди.

Дослідження особливостей мотивації як вторинної вигоди була розроблена анкета, де розглядалися основні мотиви, що є які уповільнюють розвиток та гальмують зміни і підштовхують людину не вирішувати проблемну ситуацію, а надовго залишатися в ній. Результати дослідження особливостей мотивації як вторинної вигоди при наявності страждань від хвороби представлено в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1.

Особливості мотивації як вторинної вигоди при наявності страждань від хвороби

Показники	Жінки (кіль-ть)	Чоловіки (кіль-ть)
Увага та піклування близьких	17	13
Стремління оточуючих розрадити хворого подарунками, підняти настрій, пожаліти	9	0
Зниження очікувань або відсутність вимог до хворої людини	18	13
Відсутність необхідності соціальних досягнень	9	6
Відсутність або зниження необхідності виконання домашніх обов'язків	10	7
Відсутність необхідності жити за чітким графіком	8	0
Відсутність або знижена необхідність самостійно заробляти кошти	12	13
Жоден з перелічених варіантів	0	7
Інше	0	0

Дані таблиці 3.1 показують, що основний мотив при наявності страждань від хвороби у жінок полягає у тому, що тоді відбудеться зниження очікувань або відсутність вимог до до них.

Як показано в таблиці 3.1, домінуючим мотивом при наявності страждань від хвороби у жінок також являється те, що вони можуть отримувати увагу та піклування близьких.

Отриманні дані в таблиці 3.1 показують, що згідно з показником в 12 балів, мотив «Відсутність або знижена необхідність самостійно заробляти кошти» при наявності страждань від хвороби у жінок проявляється на середньому рівні.

Згідно з даними таблиці 3.1, як свідчить показник в 10 балів для жінок при наявності страждань від хвороби додатковим буде мотив як вторинна вигода від відсутності або зниження необхідності виконання домашніх обов'язків, оскільки навіть при хворобі жінки все одно виконують якісь хатні справи.

Дані таблиці 3.1 показують, що також додатковим, судячи з показника в 9 балів для жінок при наявності страждань від хвороби є мотив як вторинна вигода «Стремління оточуючих розрадити хворого подарунками, підняти настрій, пожаліти», оскільки це не приносить задоволення.

В таблиці 3.1 видно, що додатковим, судячи з показника в 9 балів для жінок при наявності страждань від хвороби є мотив як вторинна вигода «Відсутність необхідності соціальних досягнень», оскільки вони не дуже орієнтовані на соціальні досягнення.

Як показано в таблиці 3.1, ще одним другорядним мотивом як вторинна вигода при стражданнях від хвороби у жінок є відсутність необхідності жити за чітким графіком, оскільки жінкам навпаки легше і простіше, коли є певний графік, що значно спрощує буття.

Отриманні дані в таблиці 3.1 показують, що згідно з показником в 13 балів, мотив як вторинна вигода «Увага та піклування близьких» при наявності страждань від хвороби у чоловіків є домінуючим, тобто бажання не лікуватися

або коли це лікування не працює і чоловіки залишаються у цих стражданнях пов'язано з мотивом отримати увагу від близьких, щоб про них турбувалися.

Згідно з даними таблиці 3.1, як свідчить показник в 13 балів для чоловіків при наявності страждань від хвороби ще одним домінуючим мотивом як вторинної вигоди є зниження очікувань або відсутність вимог до них, тобто можна не самореалізовуватись, нічого не робити, хвороба дає можливість уникнути очікувань та вимог від близьких, колег тощо.

Дані таблиці 3.1 показують, що ще один домінуючий мотив як вторинна вигода при наявності страждань від хвороби у чоловіків – це відсутність або знижена необхідність самостійно заробляти кошти, тобто наявністю хвороби можливо замаскувати неспроможність заробляти або не бажання працювати.

Як показано в таблиці 3.1, у чоловіків такий мотив як вторинна вигода «Відсутність або зниження необхідності виконання домашніх обов'язків» при наявності страждань при хворобі є значним, тобто страждаючи від певної хвороби і не лікуючись, чоловіки можуть нічого не робити по дому, бо вони ж хворі.

Отриманні дані в таблиці 3.1 показують, що згідно з показником в 7 балів, у чоловіків є певне бачення того, що жоден із перелічених мотивів не може бути основою для того, що не лікуватися і постійно страждати від хвороби.

Згідно з даними таблиці 3.1, як свідчить показник в 6 балів для чоловіків при наявності страждань від хвороби певну значущість має і відсутність необхідності соціальних досягнень, тобто виходячи із очікувань від чоловіків досягати певних позицій у соціумі, у разі не спроможності реалізуватися, вони можуть «піти у хворобу».

В таблиці 3.1, судячи з показника в 0 балів для чоловіків при наявності страждань від хвороби є не значними мотиви як вторинна вигода «Стремління оточуючих розрадити хворого подарунками, підняти настрій, пожаліти» та «Відсутність необхідності жити за чітким графіком».

Порівняння особливостей мотивації як вторинної вигоди при наявності страждань від хвороби у жінок та чоловіків у % у роботі представлено на рисунку 3.1.

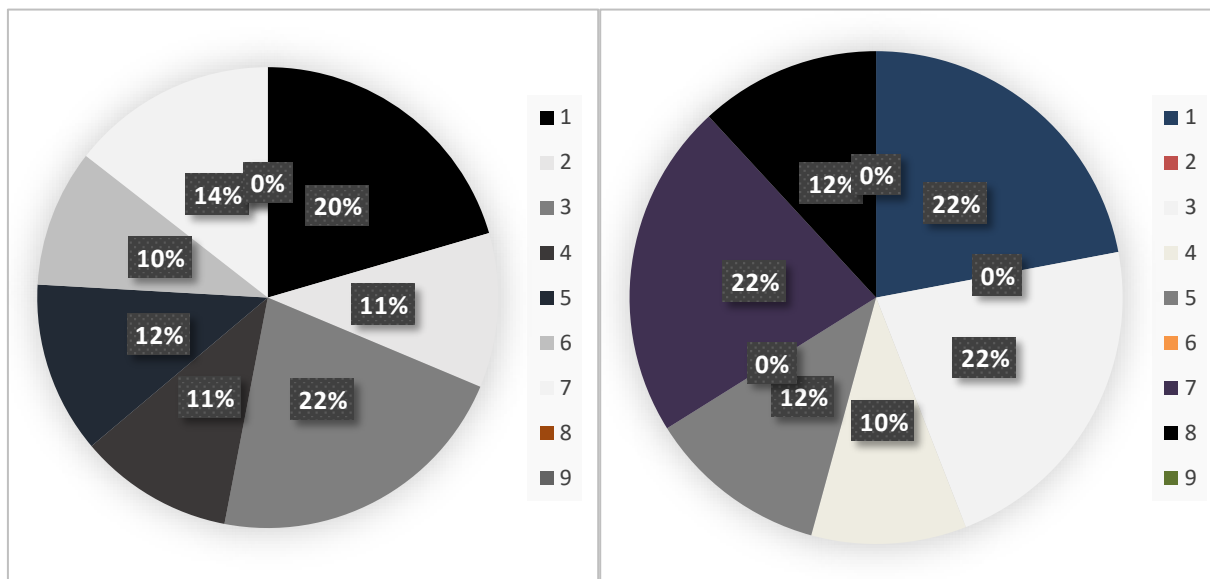

Рис.3.1. Порівняння особливостей мотивації як вторинної вигоди при наявності страждань від хвороби у жінок та чоловіків у %

Як можна побачити на рисунку 3.1, 20 % жінок і 22% чоловіків вважають, що якщо людина постійно страждає від хвороби, попри те, що лікується та виконує поради лікарів має мотив у вигляді прихованої вигоди як «Увага та піклування близьких», тобто чоловіки більше орієнтовані на те, щоб за рахунок хвороби отримати увагу та турботу близьких. При цьому 11% жінок та 0% чоловіків зазначають, що також за рахунок хвороби можливо налаштувати оточення на те, щоб дарували подарунки, піднімали настрій, пожаліли, тобто жінки уходячи у хворобу на відмінно від чоловіків цим можуть отримувати увагу від оточення. Водночас 22% жінок та чоловіків вважають, що за рахунок страждань від хвороби можливо знизити очікування від себе оточуючих або загалом будуть відсутні якісь вимоги до них, як до хворих. Зазначимо, що 11% жінок та 10 % чоловіків у якості мотиву як вторинної вигоди при постійних стражданнях від хвороби бачать відсутність необхідності соціальних досягнень, тобто жінки дещо більше можуть «бігти у хвороби» за для отримання даної вигоди. Встановлено, що 12% жінок та

чоловіків вважають, якщо вони хворі, то не забор'язані виконувати хатні справи загалом або певні складні речі, що вимагають бути у доброму фізичному стані. Як можна побачити на рисунку 3.1, 10% жінок і 0% чоловіків відмічають, що при стражданнях від хвороби вони не забор'язані жити за чітким графіком, тобто як піде в залежності від проявів хвороби та стану хворого. 14% жінок та 22% чоловіків вважають, що людина, яка постійно страждає від хвороби, попри те, що лікується та виконує поради лікарів має мотив у вигляді прихованої вигоди «Відсутність або знижена необхідність самостійно заробляти кошти», тобто вона може бути під матеріальною опікою іншої людини і не думати де взяти гроші, як виживати. Водночас 0% жінок та 12% чоловіків зазначають, що жоден з перелічених мотивів не може бути вторинною вигодою при стражданнях від хвороби.

Результати дослідження особливостей мотивації як вторинної вигоди людини, яка змушена доглядати за хворим членом сім'ї представлено в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2.

Особливості мотивації як вторинної вигоди людини, яка змушена доглядати за хворим членом сім'ї

Показники	Жінки (кіль-ть)	Чоловіки (кіль-ть)
Відчуття власної значимості, контроль над ситуацією	17	13
Повага оточуючих	15	13
Відсутність необхідності приділяти час іншим задачам	13	6
Відсутність необхідності соціальних досягнень	7	6
Бажання отримати співчуття та гідну оцінку самопожертви	16	12
Жоден з перелічених варіантів	0	7
Інше	0	0

Дані таблиці 3.2 показують, що основний мотив при вимушеності доглядати за хворим членом сім'ї у жінок полягає у тому, що тоді жінки відчувають, що вони важливі та мають контроль над ситуацією.

Як показано в таблиці 3.2, при вимушеності доглядати за хворим членом сім'ї у жінок домінуючим мотивом є підсвідоме бажання отримати співчуття та гідну оцінку самопожертви.

Отриманні дані в таблиці 3.2 показують, що згідно з показником в 15 балів, мотив «Повага оточуючих» при вимушеності доглядати за хворим членом сім'ї у жінок проявляється на високому рівні, тобто за свою самопожертву вони очікують отримати повагу оточення.

Згідно з даними таблиці 3.2, як свідчить показник в 13 балів для жінок при вимушеності доглядати за хворим членом сім'ї певну значущість буде мати такий мотив як вторинна вигода «Відсутність необхідності приділяти час іншим задачам», тобто для себе і для інших жінки зможуть виправдати своє небажання займатися якимось іншими справами.

Дані таблиці 3.2 показують, що додатковим мотивом як вторинної вигоди, судячи з показника в 7 балів для жінок при вимушеності доглядати за хворим членом сім'ї є відсутність необхідності соціальних досягнень, тобто вони можуть таким чином, приховати, небажання самореалізуватися у соціумі.

В таблиці 3.2 видно, що основним мотивом як вторинної вигоди, судячи з показника в 13 балів для чоловіків при вимушеності доглядати за хворим членом сім'ї є відчуття власної значимості і контроль над ситуацією.

Як показано в таблиці 3.2, для чоловіків ще одним основним мотивом як вторинної вигоди при вимушеності доглядати за хворим членом сім'ї є можливість отримати повагу оточуючих.

Отриманні дані в таблиці 3.2 показують, що згідно з показником в 12 балів, мотив «Підсвідоме бажання отримати співчуття та гідну оцінку самопожертви» при вимушеності доглядати за хворим членом сім'ї у чоловіків проявляється на високому рівні, тобто за свою самопожертву вони очікують отримати співчуття та гідну оцінку.

Згідно з даними таблиці 3.2, як свідчить показник в 7 балів для деяких чоловіків при вимушеності доглядати за хворим членом сім'ї жоден з перелічених варіантів може не бути додатковим мотивом.

Дані таблиці 3.2 показують, що додатковим мотив при вимушеності доглядати за хворим членом сім'ї у чоловіків може виступати відсутність необхідності приділяти час іншим задачам.

Як показано в таблиці 3.2, при вимушеності доглядати за хворим членом сім'ї у чоловіків додатковим мотивом може ще виступати відсутність необхідності соціальних досягнень, тобто я іду на самопожертву, тому не має часу на досягнення.

Порівняння особливостей мотивації як вторинної вигоди при вимушеності доглядати за хворим членом сім'ї у жінок та чоловіків у % у роботі представлено на рисунку 3.2.

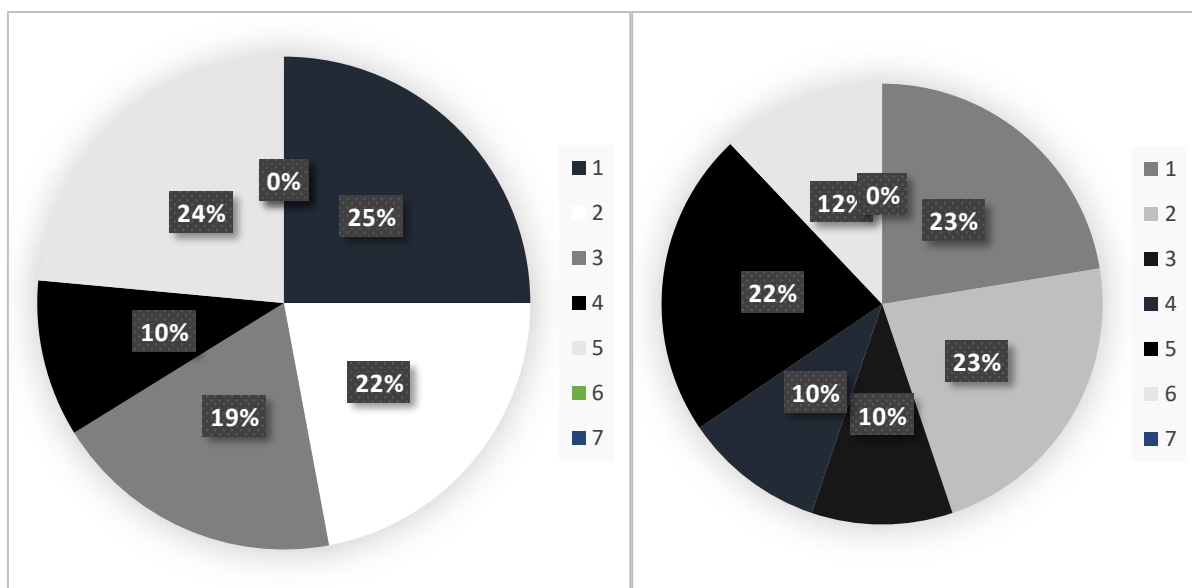

Рис.3.2. Порівняння особливостей мотивації як вторинної вигоди людини, яка змушена доглядати за хворим членом сім'ї у жінок та чоловіків у %

Як можна побачити на рисунку 3.2, 25 % жінок і 23% чоловіків вважають, що людини, яка змушена доглядати за хворим членом сім'ї, може таким чином отримати відчуття власної значимості та вважати, що вона контролює ситуацію. При цьому 22% жінок та 23% чоловіків зазначають, що також за рахунок догляду за хворим членом сім'ї можливо отримувати повагу оточуючих. Водночас 19% жінок та 10% чоловіків вважають, що при вимушеності доглядати за хворим членом сім'ї їм необов'язково приділяти

увагу іншим задачам. Зазначимо, що 10% жінок та чоловіків у якості мотиву як вторинної вигоди при вимушеності доглядати за хворим членом сім'ї бачать відсутність необхідності соціальних досягнень. Встановлено, що 24% жінок та 22% чоловіків за рахунок догляду за хворою людиною реалізують своє бажання отримати співчуття та гідну оцінку, оскільки вони пішли на таку самопожертву. Як можна побачити на рисунку 3.2, 0% жінок та 12% чоловіків зазначають, що жоден з перелічених мотивів не може бути вторинною вигодою при вимушеності доглядати за хворим членом сім'ї.

Результати дослідження особливостей мотивації як вторинної вигоди людини, яка страждає від недостатнього рівня фінансового доходу представлено в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3.

Особливості мотивації як вторинної вигоди людини, яка страждає від недостатнього рівня фінансового доходу

Показники	Жінки (кіл-ть)	Чоловіки (кіл-ть)
Відсутність необхідності в конкуренції	9	7
Бажання бути своїм серед друзів з подібним рівнем доходу	13	0
Наявність більшої кількості вільного часу	9	7
Відсутність стресу змін, передбачуваність	13	7
Відсутність фінансового ризику	15	7
Бажання відповідати очікуванням оточуючих, наприклад, жити та заробляти як батьки	8	0
Установка, що великі гроші можна заробити лише нечесно	17	7

Продовження таблиці 3.3.

Показники	Жінки (кіль-ть)	Чоловіки (кіль-ть)
Уникнення повторних помилок в цій сфері, страх із-за власних невдач	7	0
Жоден з варіантів	1	6
Інше	0	1

Дані таблиці 3.3 показують, що основний мотив при наявності страждань від недостатнього рівня фінансового доходу у жінок пов'язан з установкою, що великі гроші можна заробити лише нечесно, тобто якщо заробляти можливо тільки так, то краще не мати добрий матеріальний добробут, але бути чесною людиною.

Як показано в таблиці 3.3, домінуючим мотивом при наявності страждань від недостатнього рівня фінансового доходу у жінок також являється те, що вони можуть уникнути фінансового ризику, оскільки при високому доході великі ризики.

Отриманні дані в таблиці 3.3 показують, що згідно з показником в 13 балів, у жінок за рахунок страждань від недостатнього рівня фінансового доходу реалізується бажання бути своїм серед друзів з подібним рівнем доходу, тобто якщо жінки будуть заробляти більше, подружки будуть заздрити і відмовляться спілкуватися.

Згідно з даними таблиці 3.3, як свідчить показник в 13 балів при наявності страждань від недостатнього рівня фінансового доходу жінки можуть передбачити певні ситуації пов'язані з матеріальним добробутом, а також знаходяться у стані спокою, бо немає ніяких різких змін.

Дані таблиці 3.3 показують, що додатковим мотивом, судячи з показника в 9 балів для жінок при наявності страждань від недостатнього рівня фінансового доходу є відсутність необхідності в конкуренції, тобто жінкам непотрібно залучатися до змагань за фінансовий добробут.

В таблиці 3.3 видно, що також додатковим, судячи з показника в 9 балів для жінок при наявності страждань від недостатнього рівня фінансового

доходу є мотив як вторинна вигода «Наявність більшої кількості вільного часу», тобто тоді вони можуть більше часу приділяти собі та накопиченню ресурсів.

Як показано в таблиці 3.3, ще одним другорядним мотивом як вторинна вигода при стражданнях від недостатнього рівня фінансового доходу у жінок є бажання відповідати очікуванням оточуючих, наприклад, жити та заробляти як батьки, тобто таким чином можна пояснити, чому фінансовий дохід недостатній.

Отриманні дані в таблиці 3.3 показують, що згідно з показником в 7 балів, із-за страху через власний невдалий досвід в цій сфері жінки обирають страждання від недостатнього рівня фінансового доходу, проте безпечно.

Згідно з даними таблиці 3.3, як свідчить показник в 1 балі є жінка, яка вважає, що жоден з наявних мотивів не може пояснити в чому вигода страждань від недостатнього рівня фінансового доходу.

Дані таблиці 3.3 показують, що домінуючим мотивом як вторинна вигода при наявності страждань від недостатнього рівня фінансового доходу у чоловіків є відсутність необхідності в конкуренції.

Як показано в таблиці 3.3, у чоловіків такий мотив як вторинна вигода «Наявність більшої кількості вільного часу» при наявності страждань від недостатнього рівня фінансового доходу є значним, тобто страждаючи від недостатньої кількості грошей для життя, чоловіки можуть при цьому мати більше вільного часу для себе, бо обирають роботу з певним графіком робочим.

Отриманні дані в таблиці 3.3 показують, що згідно з показником в 7 балів, у чоловіків є певне бачення того, що відсутність стресу змін, певна передбачуваність можливі тільки при стражданнях від недостатнього рівня фінансового доходу, коли багато заробляєш, твоє життя може змінюватись.

Згідно з даними таблиці 3.3, як свідчить показник в 7 балів для чоловіків при наявності страждань від недостатнього рівня фінансового доходу певну

значущість має і відсутність фінансового ризику, тобто великі гроші пов'язані з готовністю до ризиків.

В таблиці 3.3, судячи з показника в 7 балів для чоловіків за рахунок наявності страждань від недостатнього рівня фінансового доходу проявляється мотив як вторинна вигода бути чесною людиною, тобто великі гроші можна заробити лише нечесно.

Дані таблиці 3.3 свідчать, що деякі чоловіки вважають, що жоден з перелічених мотивів не може компенсувати недостатній рівень фінансового доходу.

Як показано в таблиці 3.3, ще 1 чоловік вказує на те, що не згоден із застосуванням терміна "вторинна вигода" у цьому випадку, оскільки рівень доходу - річ дуже відносна.

Порівняння особливостей мотивації як вторинної вигоди при наявності страждань від недостатнього рівня фінансового доходу у жінок та чоловіків у % у роботі представлено на рисунку 3.3.

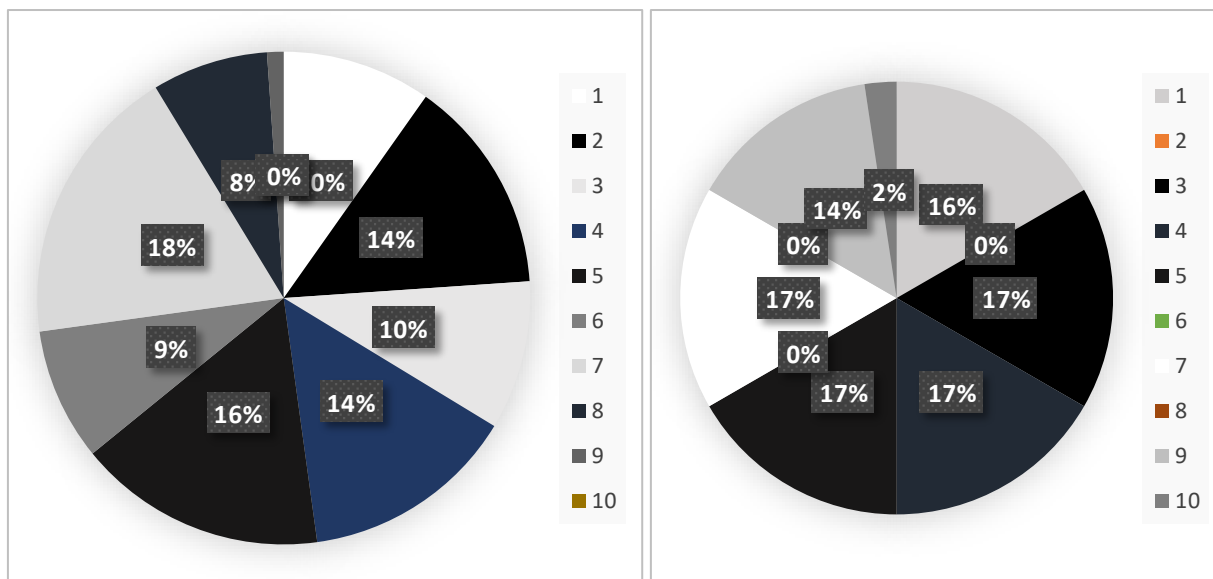

Рис.3.3. Порівняння особливостей мотивації як вторинної вигоди при наявності страждань від недостатнього рівня фінансового доходу у жінок та чоловіків у %

Як можна побачити на рисунку 3.3, 10 % жінок і 16% чоловіків вважають, що при наявності страждань від недостатнього рівня фінансового доходу

людина підтримує такий мотив, як відсутність необхідності в конкуренції. При цьому 14% жінок зазначають, що також за рахунок страждань від недостатнього рівня фінансового доходу можливо задовольнити бажання бути своїм серед друзів з подібним рівнем доходу, тобто жінки уходячи в проблеми фінансів на відмінно від чоловіків можуть бути прийнятими в певній групі людей. Водночас 10% жінок та 17% чоловіків вважають, що за рахунок страждань від недостатнього рівня фінансового доходу можливо мати більше вільного часу. Зазначимо, що 14% жінок та 17% чоловіків у якості мотиву як вторинної вигоди при постійних стражданнях від недостатнього рівня фінансового доходу бачать відсутність стресу від змін, тобто чоловіки на відмінно від жінок частіше за рахунок стабільних проблем з фінансами борються зі страхом змін. Встановлено, що 16% жінок та 17% чоловіків вважають, якщо вони мають фінансові проблеми, то для них не буде ніякого фінансового ризику в їх роботі. Як можна побачити на рисунку 3.3, 9% жінок на відмінно від чоловіків відмічають, що в основі страждань від недостатнього рівня фінансового доходу лежить бажання відповідати очікуванням оточуючих, наприклад, жити та заробляти як батьки. 18% жінок та 17% чоловіків вважають, що людина, яка постійно страждає від недостатнього рівня фінансового доходу підтримує установку, що великі гроші можна заробити лише нечесно. Водночас 8% жінок на відмінно від чоловіків зазначають, що із-за страху перед майбутніми невдачами, що пов'язані з минулим досвідом можуть постійно страждати від недостатнього рівня фінансового доходу. Встановлено, що 2% жінок та 14% чоловіків наголошують, що жоден з перелічених мотивів не може бути вторинною вигодою при стражданнях від недостатнього рівня фінансового доходу. Нарешті, 2% чоловіків вказують, що оскільки кожна людина сама визначає для себе достатній рівень доходу, тому в даному випадку складно говорити про вторинну вигоду.

Результати дослідження особливостей мотивації як вторинної вигоди людини, яка не може влаштуватися на роботу, або змінити її на кращу представлено в таблиці 3.4.

Таблиця 3.4.

Особливості мотивації як вторинної вигоди людини, яка не може влаштуватися на роботу, або змінити її на кращу

Показники	Жінки (кіл-ть)	Чоловіки (кіл-ть)
Приналежність до групи людей з таким самим соціальним або фінансовим рівнем	9	0
Сором проявлятися, виглядати смішним чи недоречним (наприклад через вік)	12	0
Відсутність додаткової відповідальності	10	7
Зменшені очікування оточуючих	8	7
Небажання робити додаткові зусилля (нехай стараються інші члени родини)	13	7
Жоден з перелічених варіантів	4	13
Інше	0	1

Дані таблиці 3.4 показують, що основний мотив людини, яка не може влаштуватися на роботу, або змінити її на кращу для жінок полягає у небажанні робити додаткові зусилля.

Як показано в таблиці 3.4, в основі неможливості влаштуватися на роботу, або змінити її на кращу у жінок лежить мотив запобігти ситуації, де можна виглядати смішним чи недоречним.

Отриманні дані в таблиці 3.4 показують, що згідно з показником в 10 балів, мотив «Відсутність додаткової відповідальності» при неможливості влаштуватися на роботу, або змінити її на кращу у жінок проявляється на

значному рівні, тобто зміна роботи або її наявність вимагають бути відповідальним, а не хочеться.

Згідно з даними таблиці 3.4, як свідчить показник в 9 балів для жінок при неможливості влаштуватися на роботу, або змінити її на кращу певну значущість буде мати такий мотив як вторинна вигода «Приналежність до групи людей з таким самим соціальним або фінансовим рівнем», тобто знаходячись у певному оточенні, щоб вони мене приймали необхідно бути або не влаштованим, або працювати на якійсь незначній роботі.

Дані таблиці 3.4 показують, що додатковим мотивом як вторинної вигоди, судячи з показника в 8 балів для жінок при неможливості влаштуватися на роботу, або змінити її на кращу є зменшені очікування оточуючих, тобто немає роботи або така собі робота, чого чекати від такої людини.

В таблиці 3.4 видно, що судячи з показника в 4 бали деякі жінки вважають, що жоден з наявних мотивів не може компенсувати той факт, що людина сидить без роботи або страждає на місці, яке не відповідає домаганням.

Як показано в таблиці 3.4, більшість чоловіків наголошують, що безробіття або прозібання на роботі, що не відповідає вимогам не пояснюють ніяким мотивом як вторинною вигодою.

Отриманні дані в таблиці 3.4 показують, що згідно з показником в 7 балів, мотив «Відсутність додаткової відповідальності» при неможливості влаштуватися на роботу, або змінити її на кращу у чоловіків проявляється на значному рівні, тобто даний мотив чоловіки можуть розглянути як додатковий.

Згідно з даними таблиці 3.4, як свідчить показник в 7 балів для чоловіків при неможливості влаштуватися на роботу, або змінити її на кращу певну значущість буде мати такий мотив як вторинна вигода «Зменшені очікування оточуючих», тобто знаходячись у певному оточенні, чоловіки можуть так звільнитись від тягарю відповідальності за очікування інших.

В таблиці 3.4, судячи з показника в 7 балів для чоловіків за рахунок неможливості влаштуватися на роботу, або змінити її на кращу проявляється небажання робити додаткові зусилля.

Дані таблиці 3.4 свідчать, що 1 чоловік вказує на те, що мотив як вторинна вигода, що реалізує людина через неможливість влаштуватися на роботу, або змінити її на кращу, зазвичай усвідомлюється їй, тому застосуванням терміна "вторинна вигода" у цьому випадку можливе лише частково.

Порівняння особливостей мотивації як вторинної вигоди при неможливості влаштуватися на роботу, або змінити її на кращу у жінок та чоловіків у % у роботі представлено на рисунку 3.4.

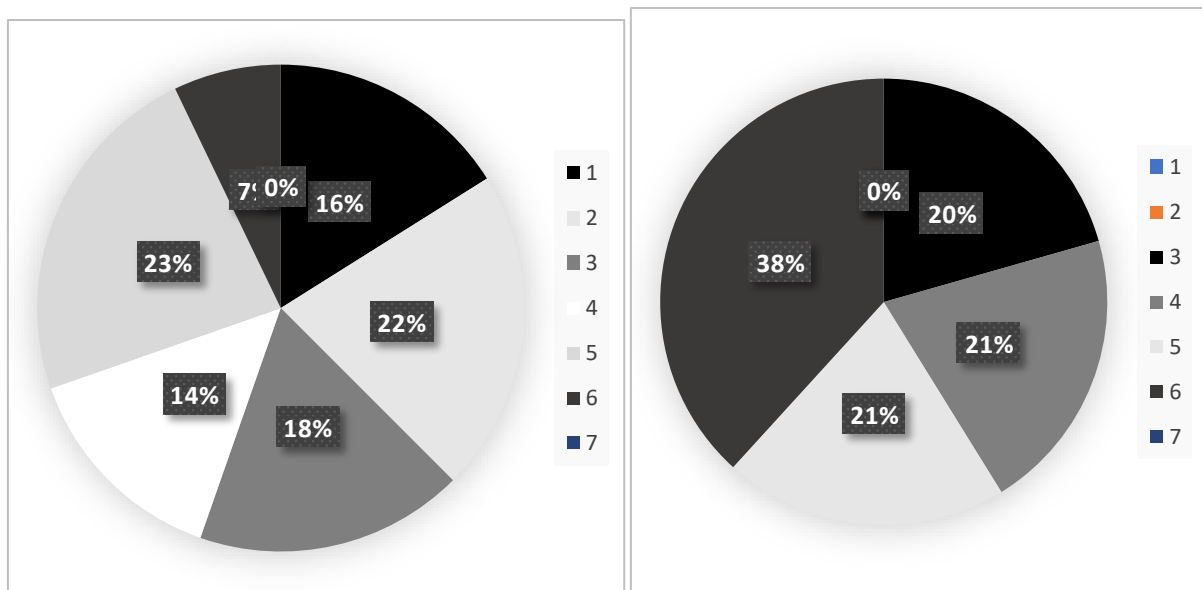

Рис.3.4. Порівняння особливостей мотивації як вторинної при неможливості влаштуватися на роботу, або змінити її на кращу у жінок та чоловіків у %

Як можна побачити на рисунку 3.4, 16 % жінок вважають, що людини, яка не може влаштуватися на роботу або змінити її на кращу таким чином задовольняє потребу у приналежності до групи людей з таким самим соціальним або фінансовим рівнем. При цьому 22% жінок зазначають, що також за рахунок неможливості влаштуватися на роботу або змінити її на кращу можливо уникнути сорому проявлятися через вік або із-за інших причин. Водночас 18% жінок та 20% чоловіків вважають, що при не

можливості влаштуватися на роботу або змінити її на кращу можливо уникнути додаткової відповідальності. Зазначимо, що 14% жінок та 21% чоловіків у якості мотиву як вторинної вигоди при неможливості влаштуватися на роботу або змінити її на кращу бачать можливість зменшити рівень очікувань оточення. Встановлено, що 23% жінок та 21% чоловіків за рахунок неможливості влаштуватися на роботу або змінити її на кращу реалізують своє бажання, щоб працювали інші члени родини бо не хочеться намагатися щось робити особисто. Як можна побачити на рисунку 3.4, 7% жінок та 38% чоловіків зазначають, що жоден з перелічених мотивів не може бути вторинною вигодою при неможливості влаштуватись на роботу або знаходитись на тій роботі, що не відповідає вимогам.

Результати дослідження особливостей мотивації як вторинної при надмірній вазі представлено в таблиці 3.5.

Таблиця 3.5.

Особливості мотивації як вторинної вигоди при надмірній вазі

Показники	Жінки (кіл-ть)	Чоловіки (кіл-ть)
Увага протилежної статі підсвідомо сприймається як загроза	14	0
Бажання акцентувати увагу на інших власних перевагах, які не помічають оточуючі	8	0
Небажання викликати ревності партнера і як наслідок - конфліктувати	9	7
Небажання випадати із групи людей з певними харчовими традиціями	12	7
Жоден з перелічених варіантів	4	13
Інше	0	1

Дані таблиці 3.5 показують, що жінки вважають, що оскільки увага протилежної статі підсвідомо сприймається як загроза, то її уникання можливо за рахунок надмірної ваги.

Як показано в таблиці 3.5, завдяки надмірній вазі у жінок реалізується небажання випадати із групи людей з певними харчовими традиціями.

Отриманні дані в таблиці 3.5 показують, що згідно з показником в 9 балів, для жінок при надмірній вазі певну значущість буде мати небажання викликати ревності партнера і як наслідок - конфліктувати.

Згідно з даними таблиці 3.5, як свідчить показник в 8 балів основний мотив людини, яка має надмірну вагу для жінок полягає у бажанні акцентувати увагу на інших власних перевагах, які не помічають оточуючі.

Дані таблиці 3.5 показують, що судячи з показника в 4 бали деякі жінки вважають, що жоден з наявних мотивів не може компенсувати наявність зайвої ваги.

Як показано в таблиці 3.5, більшість чоловіків наголошують, що зайву вагу не можливо пояснити ніяким із перелічених мотивів.

Отриманні дані в таблиці 3.5 показують, що згідно з показником в 7 балів, мотив «Небажання викликати ревності партнера і як наслідок - конфліктувати» при надмірній вазі у чоловіків проявляється на значному рівні, тобто даний мотив чоловіки можуть розглянути як додатковий.

Згідно з даними таблиці 3.5, як свідчить показник в 7 балів для чоловіків при надмірній вазі певну значущість буде мати такий мотив як вторинна вигода «Небажання випадати із групи людей з певними харчовими традиціями», тобто у групі, де багато їдять, роблять постійні застілля, відвідують ресторани зайва вага є результатом пристосування.

В таблиці 3.5 показано, що є 1 чоловік, який вважає, що немає ніякої вторинної вигоди при надмірній вазі.

Порівняння особливостей мотивації як вторинної вигоди при надмірній вазі у жінок та чоловіків у % у роботі представлено на рисунку 3.5.

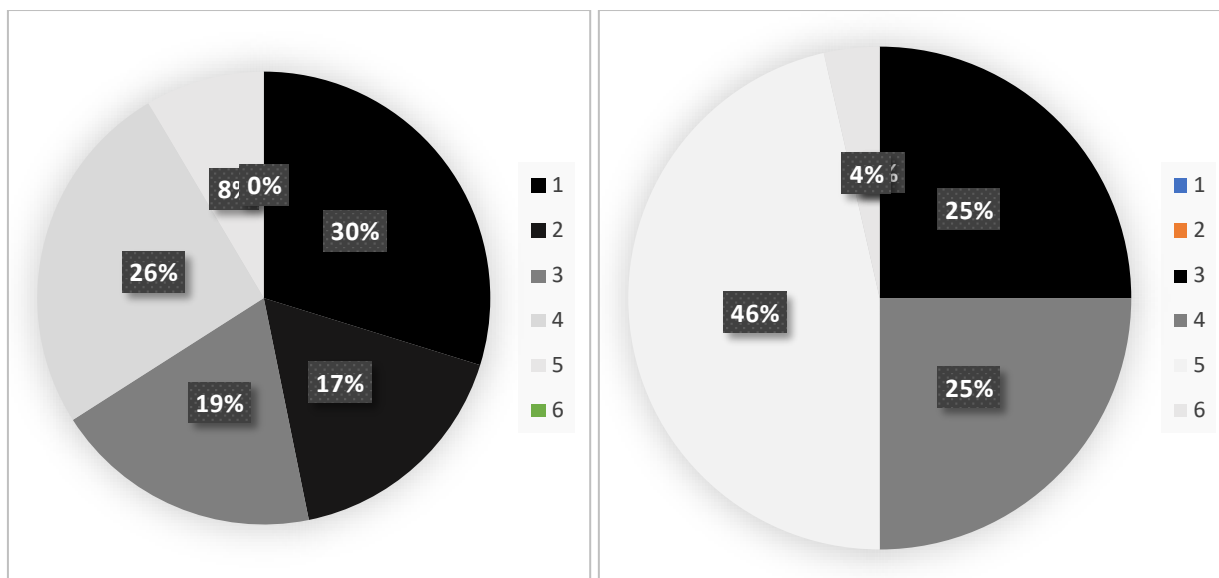

Рис.3.5. Порівняння особливостей мотивації як вторинної при надмірній вазі у жінок та чоловіків у %

Як можна побачити на рисунку 3.5, 30 % жінок наголошують на тому, що людина, яка має надмірну вагу бачить загрозу в увазі протилежної статі і тому таким чином намагається себе захистити. При цьому 17% жінок зазначають, що також за рахунок зайвої ваги можливо акцентувати увагу на інших власних перевагах, які не помічають оточуючі. Водночас 19% жінок та 25% чоловіків вважають, що при надмірній вазі можливо запобігти появі ревностей партнера і як наслідок – не розвивати конфлікт. Зазначимо, що 16% жінок та 25% чоловіків у якості мотиву як вторинної вигоди при зайві вазі бачать небажання випадати із групи людей з певними харчовими традиціями. Встановлено, що 8% жінок та 46% чоловіків зазначають, що жоден з перелічених мотивів не може бути вторинною вигодою при надмірній вазі.

Результати дослідження особливостей мотивації як вторинної при деструктивних відносинах представлено в таблиці 3.6.

Дані таблиці 3.6 показують, що жінки із-за страху самостійно влаштувати власне життя заново, страху перед майбутнім можуть залишатися у деструктивних відносинах.

Таблиця 3.6.

Особливості мотивації як вторинної вигоди при деструктивних відносинах

Показники	Жінки (кіл-ть)	Чоловіки (кіл-ть)
Матеріальна стабільність	15	6
Уникнення самостійно влаштування власного життя заново, страх перед майбутнім	19	6
Небажання випадати з компанії друзів сім'ї	6	0
Можливо самостійно не виховувати дітей	17	12
Уникнення майбутнього розділу майна	17	12
Толерування насилля над собою (напр., в дитинстві били батьки, і в психіці сплелися любов і насилля)	14	0
Щоб не відчувати сором перед оточуючими	15	0
Загладжування вини партнером у вигляді подарунків, виконання бажань жертви	10	12
Якщо можна партнеру, то можна і мені	6	12
Відсутність підтримки близьких	9	0
Жалість та увага зі сторони оточуючих	11	12
Жоден з перелічених варіантів	0	8
Інше	0	0

В таблиці 3.6 видно, що жінки можуть залишатися у деструктивних відносинах із-за того, що це дає можливості уникнення самостійно влаштування власного життя заново.

Як показано в таблиці 3.6, жінки вважають, що залишаючись в деструктивних відносинах можливо впоратись зі страхом самостійно виховувати дітей.

Отриманні дані в таблиці 3.6 показують, що згідно з показником в 17 балів, для жінок при деструктивних відносинах певну значущість буде мати страх майбутнього розділу майна, тобто нехай це життя з аб'юзером, проте немає необхідності ділити майно і немає загрози залишитись без нічого.

Згідно з даними таблиці 3.6, як свідчить показник в 15 балів важливий мотив людини, яка залишається у деструктивних відносинах для жінок полягає у матеріальній стабільності, так завжди є впевненість, що доступ до грошей і можливість жити у певному достатку.

В таблиці 3.6 показано, що жінки можуть залишатися у деструктивних відносинах і замовчувати цю ситуацію із-за сорому перед оточуючими.

Дані таблиці 3.6 показують, що жінки вважають, що із-за того, що в дитинстві били батьки, в психіці сплелися любов і насилля, тому деструктивні відносини виступають як плекання такого сплетіння.

Як показано в таблиці 3.6, жінки наголошують на тому, що людина може залишатися у деструктивних відносинах якщо вважає, що тільки так вона може отримати жалість та увагу зі сторони оточуючих.

Отриманні дані в таблиці 3.6 показують, що згідно з показником в 10 балів, для жінок при деструктивних відносинах є можливість отримання подарунків, шанс, що будуть виконанні бажання, оскільки партнер так намагається залагодити провину.

Згідно з даними таблиці 3.6, як свідчить показник в 9 балів додатковий мотив людини, яка залишається у деструктивних відносинах для жінок полягає у тому, що вони не можуть звернутися про допомогу- відсутня підтримка близьких.

В таблиці 3.6 показано, що жінки, які не бажають випадати з компанії друзів сім'ї можуть залишатися у деструктивних відносинах.

Як показано в таблиці 3.6, жінки вважають, що залишаючись в деструктивних відносинах можливо дати собі дозвіл робити багато речей пояснюючи це тим, що так робить мій партнер і я можу.

Отриманні дані в таблиці 3.6 показують, що згідно з показником в 12 балів, для чоловіків основним мотивом залишатися у деструктивних відносинах є жалість та увага зі сторони оточуючих.

Згідно з даними таблиці 3.6, як свідчить показник в 12 балів, чоловіки схильні вважати, що із-за страхів розділу майна, людина може обрати залишитись в деструктивних відносинах.

В таблиці 3.6 показано, що чоловіки зазначають, що страх самостійного виховання та піклування про дітей може спонукати людину залишитись у деструктивних відносинах.

Дані таблиці 3.6 показують, що чоловіки роблять акцент на тому, що у разі деструктивних відносин партнер так або інакше буде намагатися після певних дій залагодити провину і цього можна щось отримати.

Як показано в таблиці 3.6, чоловіки дотримуються думки, що саме у деструктивних відносинах можливо вести себе так, як не дозволяв собі в інших умовах.

Отриманні дані в таблиці 3.6 показують, що згідно з показником в 8 балів, для деяких чоловіків жоден із перелічених мотивів не може компенсувати деструктивні відносини.

Згідно з даними таблиці 3.6, як свідчить показник в 6 балів додатковий мотив для чоловіків при деструктивних відносинах є матеріальна стабільність.

В таблиці 3.6 показано, що чоловіки вважають, що із-за страхів перед майбутнім, що необхідно буде будувати життя заново, людина може залишитись у деструктивних відносинах.

Порівняння особливостей мотивації як вторинної вигоди при деструктивних відносинах у жінок та чоловіків у % у роботі представлено на рисунку 3.6.

Як можна побачити на рисунку 3.6, 11 % жінок і 7% чоловіків вважають, що людина залишається у деструктивних відносинах, оскільки так вона може мати матеріальну стабільність. При цьому 14% жінок та 8% чоловіків

зазначають, що також за рахунок деструктивних відносин можливо впоратись зі страхом самотійно влаштувати власне життя заново у майбутньому.

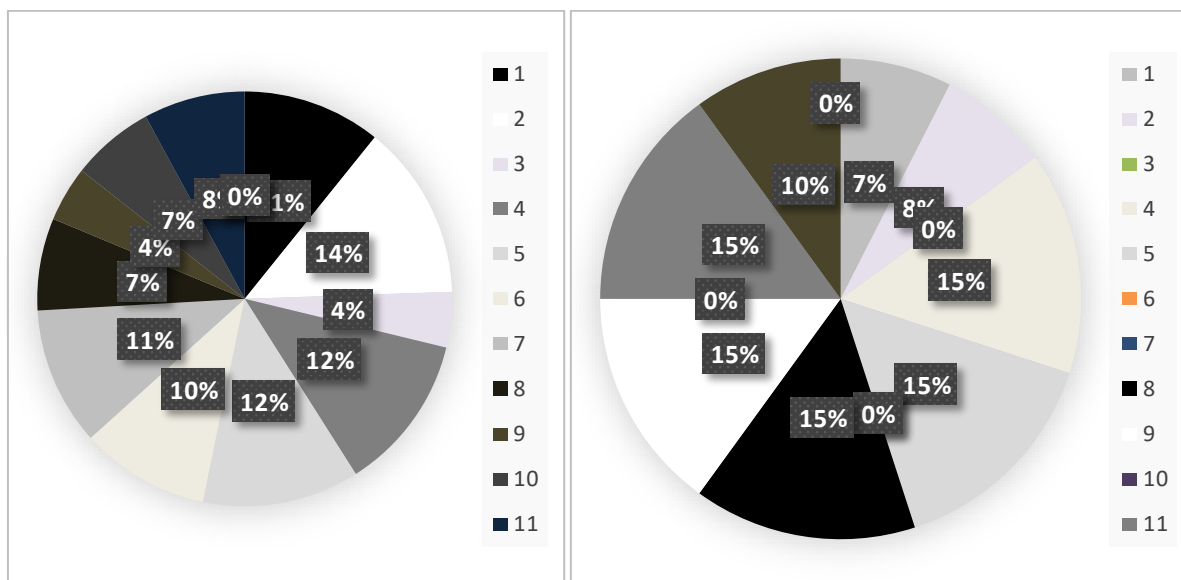

Рис.3.6. Порівняння особливостей мотивації як вторинної вигоди при деструктивних відносинах у жінок та чоловіків у %

Водночас 4% жінок вважають, що із-за небажання випадати з компанії друзів сім'ї людина може залишатися у деструктивних відносинах. Зазначимо, що 12% жінок та 15% чоловіків у якості мотиву як вторинної вигоди при деструктивних відносинах бачать можливість виховувати дітей разом, а не самотійно. Встановлено, що 12% жінок та 15% чоловіків вважають, якщо вони і далі будуть жити у деструктивних відносинах, то не буде майбутнього розділу майна у разі розлучення. Як можна побачити на рисунку 3.6, 10% жінок на відмінно від чоловіків відмічають, що в основі вибору деструктивних відносин лежить толерування насилля над собою, тобто людина звикла до такого виду відносин і як інакше не знає. 11% жінок на відмінно від чоловіків вважають, що людина, яка знаходиться у деструктивних відносинах замовчує певні складні обставини життя в таких відносинах, оскільки соромиться оточення ("А що люди скажуть?"). Водночас 7% жінок та 15% чоловіків зазначають, що із-за власних деструктивних дій партнер відчуває провину і намагається її загладити у вигляді подарунків, виконання бажань жертви. Встановлено, що 4% жінок та 15% чоловіків наголошують на тому, що якщо

можна партнеру, то можна і мені і тоді можна залишитись у деструктивних відносинах заради такого самодозволу. Також 7% жінок на відмінно від чоловіків вважають, що не маючи підтримки близьких люди обирають залишатися у деструктивних стосунках. При цьому 8% жінок та 15% чоловіків, вказують, що деструктивні відносини дають можливість отримати жалість та увагу зі сторони оточуючих. Нарешті, 10% чоловіків на відмінно від жінок зазначають, що жоден з перелічених мотивів не може бути вторинною вигодою при деструктивних відносинах.

Результати дослідження особливостей мотивації як вторинної при надмірному навантаженні себе завданнями та роботою на відміну від інших членів родини представлено в таблиці 3.7.

Таблиця 3.7.

Особливості мотивації як вторинної вигоди при надмірному навантаженні себе завданнями та роботою на відміну від інших членів родини

Показники	Жінки (кіль-ть)	Чоловіки (кіль-ть)
Відчуття власної важливості та незамінності	19	7
Відчуття контролю над ситуацією	19	4
Небажання виконувати якісь незвичні та нові задачі (бо на них не залишиться часу)	10	0
Можливо не доносити інструкції до інших, делегувати	11	0
Жоден з перелічених варіантів	0	13
Інше	0	1

Дані таблиці 3.7 показують, що жінки вважають, що людина може себе надмірно навантажувати різними завданнями на відміну від інших членів родини заради відчуття власної важливості та незамінності.

Як показано в таблиці 3.7, завдяки надмірному навантаженню себе завданнями та роботою поки інші члени родини відпочивають жінки відчують, що вони контролюють ситуацію.

Отриманні дані в таблиці 3.7 показують, що згідно з показником в 11 балів, жінки можуть себе надмірно навантажувати завданнями та роботою у порівнянні з іншими членами родини, оскільки важко доносити інструкції до інших.

Згідно з даними таблиці 3.7, як свідчить показник в 10 балів жінки наголошують, що із-за небажання виконувати якісь незвичні та нові задачі, людина може надмірно навантажити себе завданнями та роботою.

Дані таблиці 3.7 показують, що судячи з показника в 13 балів більшість чоловіків вважають, що жоден з наявних мотивів не може компенсувати перевантаження себе роботою та завданнями поки інші члени родини нічого не роблять.

Як показано в таблиці 3.7, чоловіки наголошують, що надмірне навантаження на відміну від інших членів родини дарує відчуття власної важливості та незамінності.

Отриманні дані в таблиці 3.7 показують, що згідно з показником в 4 бали, чоловіки заради відчуття контролю над ситуацією можуть братися за велику кількість роботи та завдань поки інші у родині нічого не роблять.

Згідно з даними таблиці 3.7, є 1 чоловік, який не зовсім згоден із застосуванням терміну "вторинна вигода" у цьому випадку, оскільки відносно - надмірна завантаженість.

Порівняння особливостей мотивації як вторинної вигоди при надмірному навантаженні себе завданнями та роботою на відміну від інших членів родини у жінок та чоловіків у % у роботі представлено на рисунку 3.7.

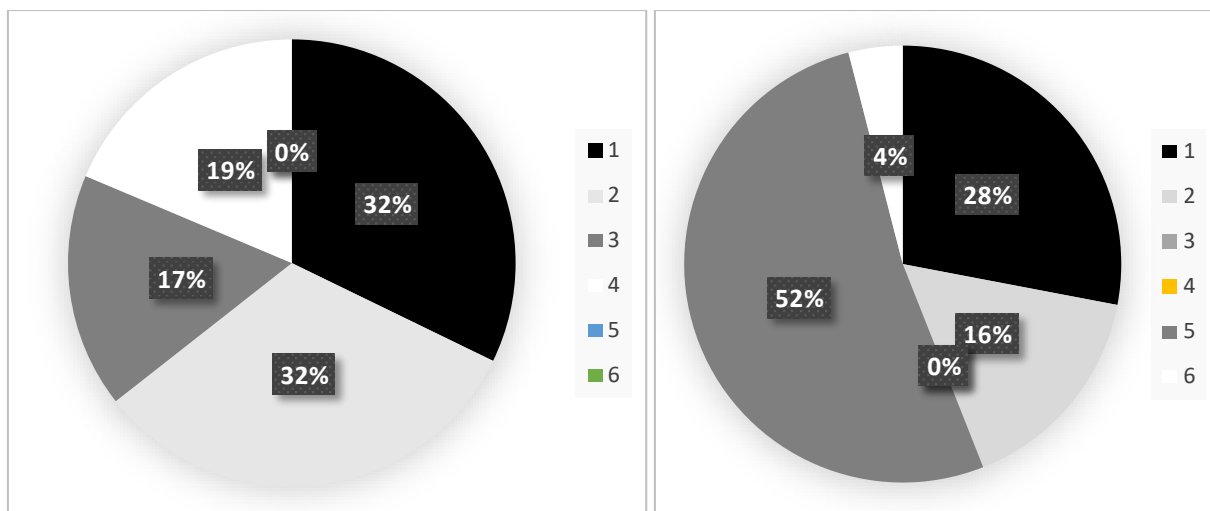

Рис.3.7. Порівняння особливостей мотивації як вторинної вигоди при надмірному навантаженні себе завданнями та роботою на відміну від інших членів родини у жінок та чоловіків у %

Як можна побачити на рисунку 3.7, 32 % жінок та 28% чоловіків вважають, що людини, яка надмірно навантажує себе завданнями та роботою на відміну від інших членів родини намагається так упевнитись, що вона важлива та незамінна. При цьому 32% жінок та 16% чоловіків зазначають, що також за рахунок надмірного навантаження себе роботою на відміну іншим у родині дає змогу відчувати контроль над ситуацією. Водночас 19% жінок на відмінно від чоловіків вважають, що при надмірному навантаженні себе завданнями та роботою поки інші члени родини вільні пов'язано з важкістю делегування обов'язків. Зазначимо, що 17% жінок на відмінно від чоловіків у якості мотиву як вторинної вигоди при надмірному навантаженні себе завданнями та роботою у порівнянні з іншими у родині пов'язано з небажанням виконувати якісь незвичні та нові задачі, тобто у немає часу на це, оскільки і так багато роботи. Встановлено, що 52% чоловіків зазначають, що жоден з перелічених мотивів не може бути вторинною вигодою при надмірному навантаженні себе завданнями та роботою на відміну від інших членів родини.

Результати дослідження особливостей мотивації як вторинної при залежності представлено в таблиці 3.8.

Таблиця 3.8.

Особливості мотивації як вторинної вигоди при залежності

Показники	Жінки (кіль-ть)	Чоловіки (кіль-ть)
Небажання брати на себе відповідальність	16	0
Отримання уваги, з людиною возьяться та лікують	15	0
Повернення собі упевненості у власних можливостях	14	0
Уникнення соціалізації та самостійної реалізації із-за страхів	12	0
Жоден з перелічених варіантів	0	19
Інше	0	1

Дані таблиці 3.8 показують, що жінки вважають, що в основі залежності від азартних ігор, алкоголю та наркотиків тощо лежить небажання брати на себе відповідальність.

Як показано в таблиці 3.8, жінки наголошують, що поки людина залежна, на неї звертають увагу, возьяться з нею, лікують, тому вони і не може почати лікуватися бо втратить все це.

Отриманні дані в таблиці 3.8 показують, що згідно з показником в 14 балів, жінки зазначають що залежність можуть сформувати зневіра у собі та власних можливостях, тобто я на що не спроможний, але не можу собі в цьому зізнатись, то буду шукати інші варіанти, де я можу бути успішним.

Згідно з даними таблиці 3.8, як свідчить показник в 12 балів жінки наголошують, що страх соціалізації та самостійної реалізації може призвести до певної залежності, лише залежність дає мені змогу обійти цей страх або зустрітись з ним.

Дані таблиці 3.8 показують, що судячи з показника в 19 балів майже всі чоловіки вважають, що жоден з наявних мотивів не може компенсувати залежність, яка руйнує життя самої людини та його родини.

Як показано в таблиці 3.8, є 1 чоловік, який лише частково згоден із застосуванням терміну "вторинна вигода" у цьому випадку, оскільки можливо лише бажання отримати увагу може виступати вторинною вигодою.

Порівняння особливостей мотивації як вторинної вигоди при залежності у жінок та чоловіків у % у роботі представлено на рисунку 3.8.

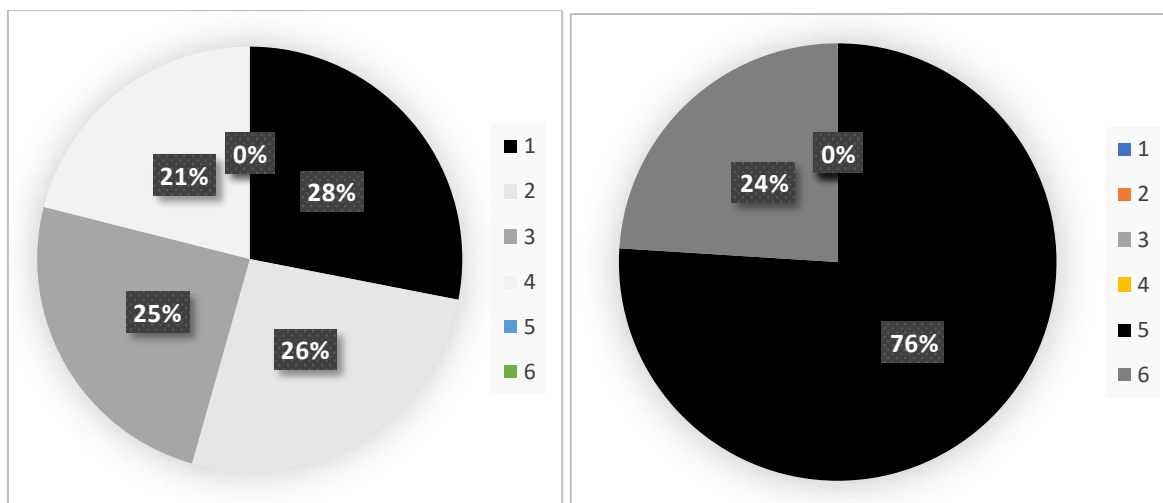

Рис.3.8. Порівняння особливостей мотивації як вторинної вигоди при залежності у жінок та чоловіків у %

Як можна побачити на рисунку 3.8, 28% жінок на відмінно від чоловіків вважають, що людини, яка має залежність не бажає брати на себе відповідальність тому і приймає наркотики, грає в азартні ігри, багато п'є тощо, тобто що з такої людини візьмеш. При цьому 26% жінок на відмінно від чоловіків зазначають, що також за рахунок залежності можливо отримати увагу, турботу та інші речі від оточення. Водночас 25% жінок на відмінно від чоловіків вказують, що за рахунок залежності можливо повернути собі упевненість у власних можливостях. Зазначимо, що 21% жінок на відмінно від чоловіків у якості мотиву як вторинної вигоди при залежності бачать можливість не соціалізуватися та не реалізуватися. Встановлено, що 76% чоловіків зазначають, що жоден з перелічених мотивів не може бути вторинною вигодою при залежності, що є варіантом деструктивної поведінки. Нарешті, 24% чоловіків, тобто одна людина наголошує, що у певній мірі

бажання отримати увагу або ще щось від оточення може слугувати в даному випадку вторинною вигодою.

Результати дослідження особливостей мотивації як вторинної при неможливості побудувати стосунки або створити сім'ю представлено в таблиці 3.9.

Таблиця 3.9.

Особливості мотивації як вторинної вигоди при неможливості побудувати стосунки або створити сім'ю

Показники	Жінки (кіл-ть)	Чоловіки (кіл-ть)
Бажання якомога довше відчувати себе дитиною, жити з батьками чи під їх опікою	14	14
Небажання повторювати деструктивний сценарій стосунків когось із близьких	14	0
Бажання знайти підходящого партнера для ідеалізованих стосунків	16	0
Небажання соціально проявляти себе, знайомитись, прикладати для цього зусилля	8	7
Стереотипне мислення: "Всі вони..", "Їм потрібно від мене лише.." і тощо	12	7
Уникнення помилок власних минулих стосунків	16	0
Жоден з перелічених варіантів	0	6
Інше	0	1

Дані таблиці 3.9 показують, що основний мотив людини, яка не може побудувати стосунки або створити сім'ю для жінок полягає у бажанні реалізувати своє уявлення про ідеального партнера та ідеальні стосунки, а оскільки важко знайти такого партнера, то будувати не ідеальні стосунки людина відмовляється.

Як показано в таблиці 3.9, в основі неможливості побудувати стосунки або створити сім'ю у жінок лежить мотив уникнення помилок власних минулих стосунків.

Отриманні дані в таблиці 3.9 показують, що згідно з показником в 14 балів, бажання якомога довше відчувати себе дитиною, жити з батьками чи під їх опікою у жінок реалізується через неможливість побудувати стосунки або створити сім'ю.

Згідно з даними таблиці 3.9, як свідчить показник в 14 балів для жінок небажання повторювати деструктивний сценарій стосунків когось із близьких призводить до того, що жінки уникають стосунків та відмовляються будувати сім'ю, бо немає цього і немає загрози повтору сценарію.

Дані таблиці 3.9 показують, що додатковим мотивом як вторинної вигоди, судячи з показника в 12 балів для жінок при неможливості побудувати стосунки або створити сім'ю є підкріплення певних упереджень або їх виправдування, як «Всі вони..», «Їм потрібно від мене лише..» і тощо.

В таблиці 3.9 видно, що судячи з показника в 8 бали жінки вважають, що небажання соціально проявляти себе, знайомитись, прикладати для цього зусилля може бути мотивом не будувати стосунки та не створювати родину.

Як показано в таблиці 3.9, більшість чоловіків наголошують, що бажання якомога довше відчувати себе дитиною, жити з батьками чи під їх опікою є основним мотивом при неможливості побудувати стосунки або створити сім'ю.

Отриманні дані в таблиці 3.9 показують, що згідно з показником в 7 балів, мотив «Небажання соціально проявляти себе, знайомитись, прикладати для цього зусилля» при неможливості будувати стосунки та створювати родину у чоловіків проявляється на значному рівні, тобто даний мотив чоловіки можуть розглянути як додатковий.

Згідно з даними таблиці 3.9, як свідчить показник в 7 балів для чоловіків при неможливості побудувати стосунки або створити сім'ю певну значущість

буде мати стереотипне мислення, тобто людина відмовляється від стосунків та створення сім'ї із-за підтримки концепцій або власного бачення стосунків.

В таблиці 3.9, судячи з показника в 6 балів для деяких чоловіків не можливість побудувати стосунки або створити сім'ю не можливо пояснити жодним із перелічених мотивів.

Дані таблиці 3.9 свідчать, що 1 чоловік вказує на те, що за рахунок не можливість побудувати стосунки або створити сім'ю відбувається виправдовування своєї аморальної (с погляду оточення) поведінки.

Порівняння особливостей мотивації як вторинної вигоди при не можливість побудувати стосунки або створити сім'ю у жінок та чоловіків у % у роботі представлено на рисунку 3.9.

Як можна побачити на рисунку 3.9, 17 % жінок та 40% чоловіків вважають, що людини, яка не може побудувати стосунки або створити сім'ю має бажання якомога довше відчувати себе дитиною, жити з батьками чи під їх опікою.

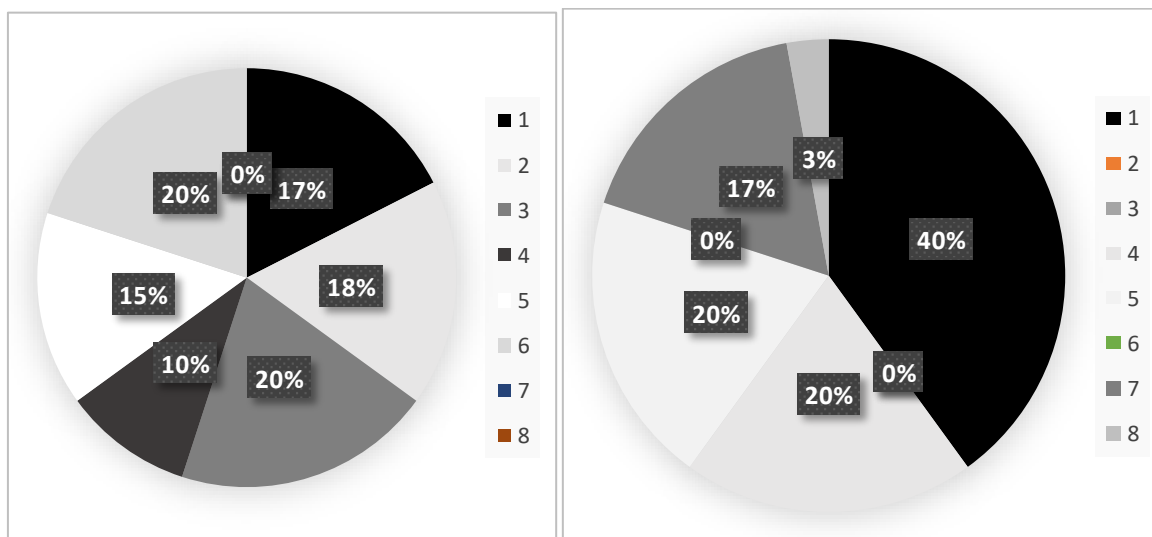

Рис.3.9. Порівняння особливостей мотивації як вторинної вигоди при можливість побудувати стосунки або створити сім'ю у жінок та чоловіків у %

При цьому 18% жінок на відмінно від чоловіків зазначають, що також за рахунок не можливість побудувати стосунки або створити сім'ю реалізується небажання повторювати деструктивний сценарій стосунків когось із близьких. Водночас 20% жінок на відмінно від чоловіків вважають, що при не

можливість побудувати стосунки або створити сім'ю задовольняється бажання знайти підходящого партнера для ідеалізованих стосунків. Зазначимо, що 10% жінок та 20% чоловіків у якості мотиву як вторинної вигоди при неможливості побудувати стосунки або створити сім'ю бачать небажання прикладати зусилля для знайомства та соціально проявляти себе. Встановлено, що 15% жінок та 20% чоловіків зазначають, що за рахунок неможливості побудувати стосунки або створити родину підтримуються певні стереотипні установки. Також 20% жінок на відмінно від чоловіків роблять акцент на тому, що за рахунок відсутності стосунків та власної родини можливо уникнути помилок власних минулих стосунків. 17% чоловіків на відмінно від жінок наголошують, що жоден з перелічених мотивів не може бути вторинною вигодою при неможливості побудувати стосунки або створити сім'ю. Нарешті, 3% чоловіків вказують, що за рахунок неможливості створити сім'ю або побудувати стосунки можливо виправдати свої аморальні стосунки перед оточенням.

Таким чином, особливості мотивації як вторинної вигоди полягають у тому, що за рахунок різноманітних труднощів у житті людина може отримати увагу, реалізувати власні бажання, та уникнути відповідальності, самореалізації і соціалізації тощо.

3.2. Дослідження особливостей прояву деструктивних станів у чоловіків та жінок.

Для дослідження інтелектуальних, поведінкових, емоційних та фізіологічних симптомів стресу як деструктивного стану була використана методика на визначення рівня стресу (автор В. Ю. Щербатих). Результати дослідження даних параметрів стресу як деструктивного стану представлено в таблиці 3.10.

Таблиця 3.10

Параметри стресу як деструктивного стану

Параметри	Середнє значення	Середня похибка	Медіана	Ст.відхилення
Жінки	45,90	0,59	46	2,56
Чоловіки	40,84	0,73	40	3,18

Дані таблиці 3.10 показують, що згідно з середнім значенням та медіаною 45,90 балів та 46 відповідно, жінки перейшли до третьої, найбільш небезпечної стадії стресу - виснаження запасів адаптаційної енергії.

Як показано в таблиці 3.10, згідно з середнім значенням та медіаною 40,84 балів та 40 відповідно чоловіки знаходяться у стані сильного стресу, тобто їх організм вже близький до межі можливостей чинити опір стресу.

Для дослідження найбільш релевантних і значущих симптомів тривоги як деструктивного стану була використана методика «Шкала тривоги Бека». Результати дослідження представлено в таблиці 3.11.

Таблиця 3.11

Прояв релевантних і значущих симптомів тривоги як деструктивного стану

Параметри	Середнє значення	Середня похибка	Медіана	Ст.відхилення
Жінки	32	1,60	33	7,14
Чоловіки	23,05	1,15	22	5,16

Дані таблиці 3.11 показують, що згідно з середнім значенням та медіаною 32 бали та 33 відповідно, жінки перейшли сприймають широке коло ситуацій як загрозові для їх самооцінки, престижу, самоповаги, а особливо життєдіяльності.

Як показано в таблиці 3.11, згідно з середнім значенням та медіаною 23,05 балів та 22 відповідно чоловіки реагують на різні ситуації станом тривоги, що виражається у чутливості щодо негативних подій або невдач, які, ймовірно, можуть трапитися або статися.

Для дослідження тяжкості стану депресії як деструктивного стану була використана методика «Шкала Монтгомері-Асберга для оцінки депресії (MADRS)». Результати дослідження представлено в таблиці 3.12.

Таблиця 3.12

Прояв тяжкості стану депресії як деструктивного стану

Параметри	Середнє значення	Середня похибка	Медіана	Ст.відхилення
Жінки	18,15	1,06	18	4,74
Чоловіки	10,8	0,49	11	2,17

Дані таблиці 3.12 показують, що згідно з середнім значенням та медіаною 18,15 бали та 18 відповідно, жінки знаходяться у депресивному стані, що не доходить за тяжкістю за формальними діагностичними критеріями до значної клінічної депресії, тобто немає значного порушення життєдіяльності та соціального функціонування.

Як показано в таблиці 3.12, згідно з середнім значенням та медіаною 10,8 балів та 11 відповідно чоловіків відсутня депресія та симптоми притаманні цьому деструктивному стану.

Для дослідження агресії як деструктивного стану людини був використаний тест агресивності. Результати дослідження представлено в таблиці 3.13.

Таблиця 3.13

Прояв агресії як деструктивного стану

Параметри	Середнє значення	Середня похибка	Медіана	Ст.відхилення
Жінки	15,9	1,14	16	5,08
Чоловіки	29,65	0,73	28,5	3,28

Дані таблиці 3.13 показують, що згідно з середнім значенням та медіаною 15,9 бали та 16 відповідно, жінки мають середній рівень прояву агресії, тобто можуть виражати її через висловлювання свого агресивного ставлення до інших, глузувати, демонструвати емоційне відчуження під час спілкування з іншими людьми або губитися, падати духом і завдавати шкоди собі.

Як показано в таблиці 3.13, згідно з середнім значенням та медіаною 29,65 балів та 28,5 відповідно чоловіки виражають свою агресію із застосуванням значної фізичної сили, демонструють підозрілість і ворожість, неприязнь та недобррозичливість, зривають свою агресію на предметах, що їх оточують, повністю їх руйнуючи, використовують образи.

Таким чином, жінки перейшли до третьої, найбільш небезпечної стадії стресу, мають високий рівень тривоги, легкий депресивний стан та середній рівень агресії, а чоловіки знаходяться у стані сильного стресу, реагують на різні ситуації станом тривоги, що виражається у чутливості щодо негативних подій або невдач, не мають депресії та мають високий рівень агресії.

3.3. Особливості взаємозв'язку особливостей мотивації особистості як вторинної вигоди та прояву деструктивних станів

Зазначимо, що між показниками методик спрямованих на дослідження деструктивних станів та анкетною, що виявляє особливості мотивації були виявлені значні взаємозв'язки. Був зроблений акцент саме на зв'язок між мотивами як вторинною вигодою при різноманітних проблемах та деструктивними станами: тривога, депресія, агресія та значний стрес. Ми послідовно розглянемо дані кореляційні зв'язки у жінок та чоловіків. Значення коефіцієнтів кореляції Пірсона між особливостями мотивації особистості як вторинної вигоди та проявами деструктивних станів у групі жінок представлені в таблиці 3.14.

Дані таблиці 3.14 свідчать про те, що існує зворотна кореляція між таким мотивом як вторинної вигоди при наявності страждань від хвороби «Зниження очікувань або відсутність вимог» та такими деструктивними станами як стрес і тривога ($r=-0,301$ та $-0,345$, $p<0,05$), тобто жінки можуть бігти у хворобу оскільки знижуються очікування та відсутні якісь вимоги до

Таблиця 3.14

Особливості взаємозв'язку особливостей мотивації особистості як вторинної вигоди та прояву деструктивних станів у жінок

Параметри	Рівень стресу	Рівень тривога	Рівень депресії
Зниження очікувань або відсутність вимог до хворої людини	-0,301	-0,345	
Увага та піклування близьких при наявності страждань від хвороби	-0,550		0,514
Відсутність фінансового ризику при стражданнях від недостатнього рівня фінансового доходу		-0,535	
Небажання робити додаткові зусилля при неможливості влаштуватися на роботу, або змінити її на кращу		0,312	0,312
Уникнення при надмірній вазі уваги протилежної статі яка сприймається як загроза	-0,537	-0,373	
Уникнення самостійно влаштування власного життя заново, страх перед майбутнім при деструктивних відносинах		0,455	
Відчуття власної важливості та незамінності при надмірному навантаженні себе завданнями та роботою		-0,343	
Відчуття контролю над ситуацією при надмірному навантаженні себе завданнями та роботою	-0,352		
Небажання брати на себе відповідальність при залежності		-0,385	

хворої людини, що знижує рівень інтелектуальних, поведінкових, емоційних та фізичних проявів стресу та симптоми тривоги.

Як можна побачити в таблиці 3.14, що існує зворотна кореляція між таким мотивом як вторинної вигоди при наявності страждань від хвороби «Увага та піклування близьких» та рівнем стресу і пряма кореляція з рівнем депресії ($r = -0,550$ та $0,514$, $p < 0,01$), тобто жінки можуть страждати від хвороби, оскільки отримують увагу та про них піклуються близькі, що дає можливість накопичити запаси адаптаційної енергії і знизити рівень стресу, але

поглиблення в хворобливі стани може спричиняти прояв певних депресивних епізодів.

Отримані дані в таблиці 3.14 показують, що існує зворотна кореляція між таким мотивом як вторинної вигоди при стражданнях від недостатнього рівня фінансового доходу «Відсутність фінансового ризику» та таким деструктивним станом як тривога ($r=-0,535$, $p<0,01$), тобто жінки можуть страждати від недостатнього рівня фінансового доходу, тільки щоб не було в їх житті ніяк фінансових ризиків, оскільки це сприяє тому, що саме такий стан життя жінки сприймають як безпечний і це зменшує рівень тривоги.

Згідно даних в таблиці 3.14 показують, що існує пряма кореляція між таким мотивом як вторинної вигоди при неможливості влаштуватися на роботу, або змінити її на кращу «Небажання робити додаткові зусилля» та такими деструктивними станами як тривога і депресія ($r=0,312$ та $0,312$, $p<0,05$), тобто жінки, які знаходяться в стражданнях від неможливості влаштуватися на роботу, або змінити її на кращу так реалізують своє небажання роботи якісь додаткові зусилля для цього, але це призводить до реагування на різні ситуації станом тривоги і прояву депресивних станів, що порушують життєдіяльність та соціальне функціонування.

В таблиці 3.14 показують, що існує зворотна кореляція між таким мотивом як вторинної вигоди при надмірній вазі «Уникнення уваги протилежної статі яка сприймається як загроза» та рівнем стресу і тривоги ($r=-0,537$, $p<0,01$ та $-0,373$, $p<0,05$), тобто жінки можуть страждати від надмірної ваги, оскільки тільки так вони можуть уникнути загрозової для них уваги протилежної статі і це знижує рівень інтелектуальних, поведінкових, емоційних та фізичних проявів стресу та симптомів тривоги.

Дані таблиці 3.14 свідчать про те, що існує пряма кореляція між таким мотивом як вторинної вигоди при деструктивних відносинах «Уникнення самостійно влаштування власного життя заново, страх перед майбутнім» та рівнем тривоги ($r=0,455$, $p<0,01$), тобто жінки обирають залишитись у деструктивних відносинах заради уникнення самостійно влаштування

власного життя заново», де в основі лежить страх перед майбутнім, але це призводить до сприймання широкого кола ситуацій як загрозливі для самооцінки, престижу, самоповаги, а особливо життєдіяльності.

Як можна побачити в таблиці 3.14, що існує зворотна кореляція між таким мотивом як вторинної вигоди при надмірному навантаженні себе завданнями та роботою на відмінно від інших членів родини «Відчуття власної важливості та незамінності» та рівнем тривоги ($r=-0,343$, $p<0,05$), тобто жінки можуть навантажувати себе різними завданнями та роботи поки інші члени родини відпочивають, оскільки тільки так відчувають власну важливість та незамінність і тому немає відчуття загрози їх самооцінки, престижу, вони починають поважати себе, тобто знижується рівень тривоги.

Отримані дані в таблиці 3.14 показують, що існує зворотна кореляція між таким мотивом як вторинної вигоди при надмірному навантаженні себе завданнями та роботою на відмінно від інших членів родини «Відчуття контролю над ситуацією» та рівнем тривоги ($r=-0,352$, $p<0,05$), тобто жінки можуть брати на себе виконання великої кількості роботи та завдань на відмінно від інших членів родини, оскільки так вони повертають собі контроль над певною ситуацією, що значно знижує їх рівень стресу.

Згідно даних в таблиці 3.14 показують, що існує зворотна кореляція між таким мотивом як вторинної вигоди при залежності «Небажання брати на себе відповідальність» та рівнем тривоги ($r=-0,385$, $p<0,05$), тобто жінки можуть мати певну залежність, оскільки таким чином вони можуть не брати на себе відповідальність за власне життя або життя інших, що знижує для них рівень загрози певних ситуацій, тому немає тривоги.

Значення коефіцієнтів кореляції Пірсона між особливостями мотивації особистості як вторинної вигоди та проявами деструктивних станів у групі чоловіків представлені в таблиці 3.15.

Таблиця 3.15

Особливості взаємозв'язку особливостей мотивації особистості як вторинної вигоди та прояву деструктивних станів у жінок

Параметри	Рівень стресу	Рівень тривога	Рівень депресії	Рівень агресії
Відсутність або знижена необхідність самостійно заробляти кошти при хворобі	-0,341			
Зниження очікувань або відсутність вимог до хворої людини		-0,377		
Бажання отримати співчуття та гідну оцінку самопожертви при догляді за хворим членом родини		-0,509		
Наявність більшої кількості вільного часу при стражданнях від недостатнього рівня фінансового доходу	-0,533		-0,344	
Уникнення майбутнього розділу майна при деструктивних відносинах	-0,524	-0,363	-0,395	
Відчуття власної важливості та незамінності при надмірному навантаженні себе завданнями та роботою				-0,382
Жоден з перелічених мотивів при залежності		-0,304		-0,334

Дані таблиці 3.15 свідчать про те, що існує зворотна кореляція між таким мотивом як вторинної вигоди при наявності страждань від хвороби «Відсутність або знижена необхідність самостійно заробляти кошти» та таким деструктивним станом як стрес ($r=-0,341$, $p<0,05$), тобто чоловіки можуть постійно страждати на різні хвороби або лікувати симптоми однієї, але нічого не буде змінюватись, оскільки в даному випадку з них частково або повністю знімається необхідність заробляти гроші, що призводить до зниження рівня стресу, бо їх організм стає більш спроможним чинити опір.

Як можна побачити в таблиці 3.15, що існує зворотна кореляція між таким мотивом як вторинної вигоди при наявності страждань від хвороби «Зниження очікувань або відсутність вимог» та рівнем тривоги ($r=-0,377$, $p<0,05$), тобто

чоловіки можуть уходити у хворобу, постійно лікуватися, оскільки це дає змогу знизити очікування та не виставляються вимоги до них, що призводить до зниження чутливості щодо негативних подій або невдач, які, ймовірно, можуть трапитися або статися.

Отримані дані в таблиці 3.15 показують, що існує зворотна кореляція між таким мотивом як вторинної вигоди при догляді за хворим членом родини «Бажання отримати співчуття та гідну оцінку самопожертви» рівнем тривоги ($r=-0,509$, $p<0,01$), тобто чоловіки, які вимушені доглядати за хворим членом родини не відмовляються це робити попри всі момент цього процесу із-за бажання отримати співчуття та гідну оцінку самопожертви, тому що це знижує рівень тривоги.

Згідно даних в таблиці 3.15 показують, що існує зворотна кореляція між таким мотивом як вторинної вигоди при стражданнях від недостатнього рівня фінансового доходу «Наявність більшої кількості вільного часу» та такими деструктивними станами як тривога та депресія ($r=-0,535$, $p<0,01$ та $-0,344$, $p<0,05$), тобто чоловіки можуть страждати від недостатнього рівня фінансового доходу, тільки щоб мати більше вільного часу для себе, оскільки це сприяє тому, що саме такий стан життя допомагає чоловікам знизити рівень чутливості до негативних подій або невдач та формує стан без депресії.

В таблиці 3.15 показують, що існує зворотна кореляція між таким мотивом як вторинної вигоди при деструктивних відносинах «Уникнення майбутнього розділу майна» та рівнем стресу, тривоги і депресії ($r=-0,537$, $p<0,01$ та $-0,363$ і $-0,395$, $p<0,05$), тобто чоловіки залишаються у деструктивних відносинах, тому що тоді можливо не турбуватися про поділ майна, що знижує рівень інтелектуального, поведінкового та фізичного рівнів стресу, а також сприяє стану без депресії та нівелює рівень прояву певних симптомів тривоги.

Дані таблиці 3.15 свідчать про те, що існує зворотна кореляція між таким мотивом як вторинної вигоди при надмірному навантаженні себе завданнями та роботою «Відчуття власної важливості та незамінності» та рівнем агресії ($r=$

-0,382, $p < 0,05$), тобто чоловіки, які виконують багато різних завдань та навантажують себе роботою на відмінно від їх родини роблять це, щоб відчувати власну важливість та незамінності, що призводить до того, що чоловіки менше застосовують фізичну силу проти інших, стають не такі підозрілі, ворожі, неприязні та недобррозичливі, не так часто зривають свою агресію на предметах.

Як можна побачити в таблиці 3.15, що існує зворотна кореляція між баченням у чоловіків того, що жоден мотив як вторинна вигода не може бути виправданням залежності та такими деструктивними станами як тривоги і агресія ($r = -0,304$ та $-0,334$, $p < 0,05$), тобто у чоловіків розуміння, що краще просто зізнатися у небажанні брати на себе відповідальність, намагатися соціалізуватися та реалізуватися, отримувати увагу та повернути собі упевненість у власних можливостях іншим шляхом, а ніж завдяки залежності, що руйнує, а такі погляди знижують чутливості до невдач та неуспіху, знижують тривоги та сприяють тому, що чоловіки не проявляють надмірну фізичну, непрямую і вербальну агресію.

Таким чином, у жінок існує зв'язок між мотивами як вторинною вигодою при наявності страждань від хвороби, від недостатнього рівня фінансового доходу, не можливості влаштуватися на роботу, або змінити її на кращу, при надмірному навантаженні себе завданнями та роботою, при деструктивних відносинах, надмірній вазі і залежності та такими деструктивними станами як тривога, депресія та значний стрес; у чоловіків існує зв'язок між мотивами як вторинною вигодою при наявності страждань від хвороби, при догляді за хворим членом родини, при стражданнях від недостатнього рівня фінансового доходу, при деструктивних відносинах і залежності, при надмірному навантаженні себе завданнями та роботою та такими деструктивними станами як значний стрес, тривога, депресія і агресія.

Висновки до третього розділу

Основний мотив при наявності страждань від хвороби у жінок полягає у тому, що тоді відбудеться зниження очікувань або відсутність вимог до них, вони можуть отримувати увагу та піклування близьких; при вимушеності доглядати за хворим членом сім'ї у жінок основний мотив – це можливість відчувати, що вони важливі та мають контроль над ситуацією, отримання поваги оточуючих та бажання отримати співчуття та гідну оцінку самопожертви; при наявності страждань від недостатнього рівня фінансового доходу у жінок основний мотив пов'язан з установкою, що великі гроші можна заробити лише нечесно, тобто якщо заробляти можливо тільки так, то краще не мати добрий матеріальний добробут, а також саме так вони можуть уникнути фінансового ризику; основний мотив людини, яка не може влаштуватися на роботу, або змінити її на кращу для жінок полягає у небажанні робити додаткові зусилля, запобігти ситуації, де можна виглядати смішним чи недоречним; жінки вважають, що оскільки увага протилежної статі підсвідомо сприймається як загроза, то її уникання можливо за рахунок надмірної ваги, і ще реалізується небажання випадати із групи людей з певними харчовими традиціями; жінки можуть залишатися у деструктивних відносинах із-за того, що це дає можливість уникнення самостійно влаштування власного життя заново, майбутнього розділу майна та самостійно виховувати дітей, певна матеріальна стабільність; жінки вважають, що людина може себе надмірно навантажувати різними завданнями на відміну від інших членів родини заради відчуття власної важливості та незамінності, контролю над ситуацією, а також небажання виконувати якісь незвичні та нові задачі і можливо не доносити інструкції до інших; жінки вважають, що в основі залежності лежить небажання брати на себе відповідальність, отримання уваги, можливість повернення собі упевненості у власних можливостях та уникнення соціалізації та самостійної реалізації; основний мотив людини, яка не може побудувати стосунки або створити сім'ю для жінок полягає у бажанні

реалізувати своє уявлення про ідеального партнера та ідеальні стосунки та уникнення помилок власних минулих стосунків.

У чоловіків бажання не лікуватися або коли це лікування не працює і чоловіки залишаються у цих стражданнях пов'язано з мотивом отримати увагу від близьких, щоб про них турбувалися, а також зі зниженням очікувань або відсутність вимог до них, відсутністю або зниженням необхідності самостійно заробляти кошти; у чоловіків при вимушеності доглядати за хворим членом сім'ї основним мотивом як вторинна вигода є відчуття власної значимості і контроль над ситуацією, можливість отримати повагу оточуючих і бажання отримати співчуття та гідну оцінку самопожертви; домінуючим мотивом як вторинна вигода при наявності страждань від недостатнього рівня фінансового доходу у чоловіків є відсутність необхідності в конкуренції, фінансового ризику, стресу змін, певна передбачуваність і наявність більшої кількості вільного часу, можливість бути чесною людиною, бо великі гроші можна заробити лише нечесно; більшість чоловіків наголошують, що безробіття або прозібання на роботі, що не відповідає вимогам не пояснюють ніяким мотивом як вторинною вигодою, так само із надмірною вагою; для чоловіків основним мотивом залишатися у деструктивних відносинах є можливість отримати жалість та увагу зі сторони оточуючих, можливо вести себе так, як не дозволяв собі в інших умовах, можливо уникнути розділу майна і самостійного виховання та піклування про дітей, а також чоловіки роблять акцент на тому, що у разі деструктивних відносин партнер так або інакше буде намагатися після певних дій залагодити провину і з цього можна щось отримати; чоловіки зазначають, що жоден з мотивів не може компенсувати перевантаження себе роботою та завданнями поки інші члени родини нічого не роблять, а також залежність, яка руйнує життя самої людини та його родини; більшість чоловіків наголошують, що бажання якомога довше відчувати себе дитиною, жити з батьками чи під їх опікою є основним мотивом при неможливості побудувати стосунки або створити сім'ю.

Жінки перейшли до третьої, найбільш небезпечної стадії стресу, мають високий рівень тривоги, легкий депресивний стан та середній рівень агресії, а чоловіки знаходяться у стані сильного стресу, реагують на різні ситуації станом тривоги, що виражається у чутливості щодо негативних подій або невдач, не мають депресії та мають високий рівень агресії.

У жінок існує зв'язок між мотивами як вторинною вигодою при наявності страждань від хвороби, від недостатнього рівня фінансового доходу, неможливості влаштуватися на роботу, або змінити її на кращу, при надмірному навантаженні себе завданнями та роботою, при деструктивних відносинах, надмірній вазі і залежності та такими деструктивними станами як тривога, депресія та значний стрес; у чоловіків існує зв'язок між мотивами як вторинною вигодою при наявності страждань від хвороби, при догляді за хворим членом родини, при стражданнях від недостатнього рівня фінансового доходу, при деструктивних відносинах і залежності, при надмірному навантаженні себе завданнями та роботою та такими деструктивними станами як значний стрес, тривога, депресія і агресія.

ВИСНОВКИ

1. Проведений теоретичний аналіз поняття "вторинна вигода" в психологічній науці показав, що це фактори, що спонукають людину якомога довше залишитися в стані, який є для неї проблемним; як переваги, які людина отримує, перебуваючи в невідгідній, неприємній, складній ситуації; психологічні захисні механізми, що призводять до «втечі»; прихований бонус, який отримують унаслідок деструктивної поведінки; небезпечна поведінка, яка перешкоджає розвитку, досягненню цілей, а інколи й самому життю людини; бажання піти у проблему, щоб уникнути зіткнення з іншими, більш серйозними проблемами, що включають можливість отримувати матеріальну допомогу, соціальну солідарність та приналежність до колективу, уникнення відповідальності та очікувань, конкуренції, отримання уваги, близькості та любові, право на скаргу, звинувачення та виправдання, уникнення сексуальних намірів, виправдання свого невміння чи небажання будувати відносини, захист від насильства та страх змін у житті тощо.

2. Розкриті особливості мотивації як вторинної вигоди та деструктивних станів: 22% жінок та чоловіків вважають, що за рахунок страждань від хвороби можливо знизити очікування оточуючих або загалом будуть відсутні якісь вимоги до них, як до хворих, 22% чоловіків на відмінно від жінок вважають, що якщо людина постійно страждає від хвороби, попри те, що лікується та виконує поради лікарів намагається так отримати увагу та піклування близьких і може бути під матеріальною опікою іншої людини; 25 % жінок і 23% чоловіків вважають, що людини, яка змушена доглядати за хворим членом сім'ї, може таким чином отримати відчуття власної значимості та вважати, що вона контролює ситуацію, а 24% жінок та 22% чоловіків за рахунок догляду за хворою людиною реалізують своє бажання отримати співчуття та гідну оцінку, оскільки вони пішли на таку самопожертву; встановлено, що 18% жінок та 17% чоловіків вважають, що людина, яка постійно страждає від недостатнього рівня фінансового доходу підтримує

установку, що великі гроші можна заробити лише нечесно, а 16% жінок та 17% чоловіків вважають, в даному випадку для них не буде ніякого фінансового ризику в їх роботі, 17% чоловіків на відмінно від жінок вважають, що за рахунок таких страждань можливо мати більше вільного часу та чоловіки частіше за рахунок стабільних проблем з фінансами борються зі страхом змін; 23% жінок за рахунок неможливості влаштуватися на роботу або змінити її на кращу реалізують своє бажання, щоб працювали інші члени родини бо не хочеться намагатися щось робити особисто, 22% жінок зазначають, що також за рахунок неможливості влаштуватися на роботу або змінити її на кращу можливо уникнути сорому проявлятися через вік або із-за інших причин, 38% чоловіків зазначають, що жоден з перелічених мотивів не може бути вторинною вигодою при неможливості влаштуватись на роботу або знаходитись на тій роботі, що не відповідає вимогам; 30 % жінок наголошують на тому, що людина, яка має надмірну вагу бачить загрозу в увазі протилежної статі і тому таким чином намагається себе захистити, а 46% чоловіків зазначають, що жоден з перелічених мотивів не може бути вторинною вигодою при надмірній вазі; 12% жінок та 15 % чоловіків у якості мотиву як вторинної вигоди при деструктивних відносинах бачать можливість виховувати дітей разом, а не самотійно, і не буде майбутнього розділу майна у разі розлучення, 15% чоловіків зазначають, що із-за власних деструктивних дій партнер відчуває провину і намагається її загладити у вигляді подарунків, виконання бажань жертви, а також деструктивні відносини дають можливість отримати жалість та увагу зі сторони оточуючих; 32 % жінок вважають, що людини, яка надмірно навантажує себе завданнями та роботою на відміну від інших членів родини намагається так упевнитись, що вона важлива та незамінна і такі дії дають змогу відчути контроль над ситуацією, а 52% чоловіків зазначають, що жоден з перелічених мотивів не може бути вторинною вигодою при надмірному навантаженні себе завданнями та роботою на відміну від інших членів родини; 28% жінок на відмінно від чоловіків вважають, що людини, яка має залежність не бажає брати на себе

відповідальність тому і приймає наркотики, грає в азартні ігри, багато п'є тощо, тобто що з такої людини візьмеш, а 76% чоловіків зазначають, що жоден з перелічених мотивів не може бути вторинною вигодою при залежності, що є варіантом деструктивної поведінки; при цьому 20% жінок на відмінно від чоловіків вважають, що при неможливості побудувати стосунки або створити сім'ю задовольняється бажання знайти підходящого партнера для ідеалізованих стосунків і можливо уникнути помилок власних минулих стосунків, а 20% чоловіків у якості мотиву як вторинної вигоди при неможливості побудувати стосунки або створити сім'ю бачать небажання прикладати зусилля для знайомства та соціально проявляти себе і так підтримуються певні стереотипні установки.

Жінки перейшли до третьої, найбільш небезпечної стадії стресу - виснаження запасів адаптаційної енергії, сприймають широке коло ситуацій як тривожні і загрозові, знаходяться у депресивному стані, що не доходить за тяжкістю за формальними діагностичними критеріями, висловлюють своє агресивне ставлення до інших, глузують, демонструють емоційне відчуження під час спілкування з іншими людьми або губляться, завдають шкоди собі; чоловіки знаходяться у стані сильного стресу, тобто їх організм вже близький до межі можливостей чинити опір стресу, реагують на різні ситуації станом тривоги, що виражається у чутливості щодо негативних подій або невдач, які, ймовірно, можуть трапитися або статися, але в них відсутня депресія та симптоми притаманні цьому деструктивному стану і чоловіки виражають свою агресію із застосуванням значної фізичної сили, зривають її на предметах, демонструють підозрілість і ворожість, неприязнь та недобррозичливість, використовують образи.

3. Встановлені особливості взаємозв'язку особливостей мотивації особистості як вторинної вигоди та прояву деструктивних станів: У жінок знижується рівень інтелектуальних, поведінкових, емоційних та фізичних проявів стресу та симптоми тривоги за рахунок страждань від хвороби, оскільки знижуються очікування та відсутні якісь вимоги до хворої людини,

вони отримують увагу та про них піклуються близькі, страждань від недостатнього рівня фінансового доходу, бо тоді в житті немає фінансових ризиків, страждань від надмірної ваги, оскільки тільки можливо уникнути загрозованої уваги протилежної статі, навантаження себе різними завданнями та роботою поки інші члени родини відпочивають, оскільки тільки так відчувається власна важливість та незамінність, повертається контроль, за рахунок залежності, оскільки таким чином можливо не брати на себе відповідальність за власне життя або життя інших; при цьому спричиняти прояв певних депресивних епізодів, тривоги у жінок може поглиблення в хворобливі стани і страждання від неможливості влаштуватися на роботу, або змінити її на кращу за рахунок чого реалізується небажання роботи якісь додаткові зусилля для цього, а також знаходження у деструктивних відносинах завдяки, яким відбувається уникнення самостійного влаштування життя заново.

До зниження рівня стресу і чутливості щодо негативних подій або невдач, формує стан без депресії, бо організм стає більш спроможним чинити опір у чоловіків можуть постійні страждання на різні хвороби або лікування симптомів однієї, оскільки в даному випадку з них частково або повністю знімається необхідність заробляти гроші, це дає змогу знизити очікування, ще вимушений догляд за хворим членом родини, оскільки так можливо отримати співчуття та гідну оцінку самопожертви, а також страждання від недостатнього рівня фінансового доходу, бо є більше вільного часу для себе, деструктивні відносини, тому що тоді можливо не турбуватися про поділ майна; чоловіки, які виконують багато різних завдань та навантажують себе роботою на відмінно від їх родини, розуміють, що ніякий мотив не виправдовує залежність, відчувають власну важливість та незамінність, що призводить до того, що чоловіки не проявляють надмірну агресію.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Абсалямова Л. М. Образ тіла як психологічний чинник порушень харчової поведінки. *Вісник ХНПУ імені Г. С. Сковороди. Психологія. Вип.55*. Харків: ХНПУ, 2017. С. 9–19.
2. Ахмедов Т.І., О.С. Балабуха. Психологічні бар'єри медичної реабілітації. *Газета "Новини медицини та фармації" 8 (362), 2011. С.23-26*
3. Баранова Н. Психокорекція агресивності та конфліктності у підлітків. *Психолог*. 2005. № 36. С.17-24.
4. Бедлінський В. О. Депресивна симптоматика: особливості перебігу залежно від віку пацієнта. *Психоневрологія та нейропсихіатрія. № 3 (96). 2018. С. 22–24.*
5. Васьківська С. В. Основи психологічного консультування: Навчальний посібник. Київ : Четверта хвиля, 2004. 256 с
6. Власенко А. Б. Деструктивні психологічні стани студента як проблема сучасної психологічної науки. URL: https://novyn.kpi.ua/2005-2/01_Vlasenko.
7. Вивчення особливостей прояву рентних установок у осіб з несприятливою трудовою соціалізацією. URL: <https://magistr.ua/works/56/120408/>
8. Вторинні вигоди страждання. URL:<https://sherbanskaya.com/uk/ya-zhertva-vtorinni-vigodi-strazhdannya/>
9. Вторинні вигоди хвороби у психології: якими вони бувають. URL: <https://freestyle.in.ua/vtorinni-vigodi-xvorobi-u-psixologi%D1%97->
10. Вторинна вигода. URL: <https://psychology.space/slovnyk-post/vtorynna-vygoda/>
11. Гафнер В. В. Професійна деформація та професійна компетентність педагога. *ОБЖ. Основи безпеки життя*. 2004. № 10. С. 45-60.
12. Дроздов О. Агресіологія як міждисциплінарна галузь наукових досліджень. *Соціальна психологія*. 2006. №1 (15). С.43-49
13. Зайцева Т. В., Багповріпа Е. В., Пугачов В. П. Мотивація трудової діяльності. С. 365-394.

14. Зелений В. Н. Лікування тривожно-депресивних розладів у пацієнтів похилого віку. *Український вісник психоневрології*. 2008. Т. 16. Вип. 1. С. 51–54.
15. Зубцов Д. Депресія: визначення та симптоматика. *Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського. Психологічні науки*. 2016. № 1 (16). С. 77–81
16. Журавель, Т., Іванюк, І., Лехолетова, М., Лютий, В., Лях, Т., Пашко, Н., Соловійова, В., Сорокіна, О., Спіріна, Т., Суліцький, В., Удовенко, Ю., Чепенко, О., Чуйко, О., Швед, О., & Янковець, В. Профілактика деструктивної поведінки підлітків. Київ, 2022. 144 с.
17. Іванова Т. Тривога як психологічний феномен. *Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки*. 2020. Випуск 6. С. 72–78
18. Ігуманова О. Б. Генеза негативних психічних станів студентів та їх психокорекція. Хмельницький: Вид-во при ХНУ, 2014. С. 143–145.
19. Кісіль З.Р., Швець Д.В. Мотивація діяльності людини: Навчальний посібник у схемах, таблицях, коментарях. Одеса: Видавництво ОДУВС, 2023. 154 с.
20. Кириленко М.І. Харчові розлади як наслідок жорстких стандартів краси. *Фармацевт-практик*. 2019. № 5. 46 с.
21. Клібайс Т., Старинська Н., Краєва О. До проблеми життєстійкості та самоактуалізації як складових ресурсного потенціалу особистості. *Перспективи та інновації науки. Серія педагогіка, серія психологія, серія медицина*. Київ, 2021. С. 772-779
22. Кокун О.М. Професійна життєстійкість особистості: аналіз феномена. *Актуальні проблеми психології: збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Том. V: Психофізіологія. Психологія праці. Експериментальна психологія*. Вип. 20. 2020. С. 68-81.
23. Колот А. М. Мотивація, стимулювання й оцінка персоналу: Навч. посібник. Київ: КНЕУ, 1998. 224 с
24. Костюк Ю. Г. Прояви деструктивних психологічних станів студентів в умовах навчання у вищій школі. Матеріали заочної Всеукраїнської

- науково-практичної конференції. Секція 4 Психологія сьогодні: дослідження, проблеми, перспективи. С. 178-182
25. Кравчук С.Л. Особливості психологічних детермінант агресивних проявів особистості: дис. ... канд. психол. наук. Київ, 2002. 334 с.
26. Кузнєцов М.А., Маннапова К.Р. Життєстійкість підлітків із неповних сімей Харків: ХНПУ, 2016. С.18-25
27. Лазос Г. П. Резильєнтність: концептуалізація понять, огляд сучасних досліджень. *Актуальні проблеми психології. Том 3: консультативна психологія і психотерапія*. Вінниця, 2018. Вип. 14. С. 26 – 64.
28. Левченко Т. І. Мотивація суб'єкта в різних видах діяльності. Вінниця: Нова книга, 2011. 448 с.
29. Маннапова К.Р. Особливості життєстійкості студентів. Бахмут, 2019. С.1-4
30. Мартинюк Ю.О. Особливості емоційних станів батьків дітей з різним рівнем психосоціального розвитку: автореф. дис. канд. психол. наук: 19.00.01. Одеса, 2016. 21 с.
31. Методичні матеріали до практичного заняття з дисципліни «Медична психологія надзвичайних станів, екстрена та кризова психологія». Вінниця, 2020. 48 с.
32. Мудрик А. Б. Психологія залежної поведінки : навчальний посібник / Алла Богданівна Мудрик. – Луцьк : ПП Іванюк В.П., 2022. – 236 с.
33. Мушкевич М.І., Чагарна С.Є. Основи психотерапії: навч. посіб. (Видання третє). Луцьк - Вежа-Друк 2017. 420 с.
34. Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи. Навчальний посібник. Том 2. Київ, 2018. 240 с.
35. Павелків, В. Вплив соціальних взаємодій як мотив деструктивних форм компенсації особистісних деструкцій. *Збірник наукових праць "Проблеми сучасної психології"*, (33). С 400-421.
36. Павлик Н. В. Психологічні аспекти змін в структурі особистості під впливом екстремальних умов. Київський політехнічний інститут. 2005. URL: http://novyn.kpi.ua/2005-2/08_Pavlik.pdf

37. Професійна деформація особистості. URL: <http://ua-referat.com>
38. Психосоматика захворювань: яку користь ми маємо з хвороби? URL: <https://psychosoma.com/uk/psychosomatika-zaxvoryuvan-yaku-korist-mi-mayemo-z-xvorobi/>
39. Психологічне супроводження військовослужбовців в діяльності за екстремальних умов: методичні рекомендації / під ред. Ложкіна Г.В. Київ, 2003. 145 с.
40. Психологія стресу та стресових розладів: навч. посіб./ Уклад. О. Ю. Овчаренко. Київ: Університет «Україна», 2023. 266 с.
41. Рибалка В. В. Психологічні проблеми особистості, їх визначення та шляхи розв'язання. Основи практичної психології: Підручник. Київ : Либідь, 1999. С. 236 – 242.
42. Рудик С. Деструктивні стани особистості як детермінанта психологічного симбіозу в юнацькому віці. *Індивідуальність у психологічних вимірах спільнот та професій: збірник наукових праць* / за заг. ред. Л.В. Помиткіної, О.М.Ічанської. Київ: ТОВ «Альфа-ПК», 2020. С. 116-121
43. Самопочуття українців під час війни. URL: <https://dif.org.ua/article/samopochuttya-ukraintsiv-pid-chas-viyni-emotsii-ochikuvannya-osobistiy-dosvid>
44. Сировацький В. І. Кореляція деструкції свідомості та деструкції правосвідомості. *Проблеми державотворення та правотворення в Україні: матеріали II Регіонального круглого столу*. Львів: ЛьвДУВС, 2011. С. 328–333.
45. Сировацький В. І. Прояв деструкції світогляду особистості як причина деструкції правосвідомості. *Митна справа*. № 6 (72). Ч. 2. 2010. С. 212–217.
46. Сорока А. В., Спіркіна О. О. Дистрес як різновид стресу. Наука про цивільний захист як шлях становлення молодих вчених: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції курсантів і студентів. Черкаси, 2019. С. 265-266.

47. Степаненко Л.В., Характеристика стилів життєстійкості емоційнофункціонального потенціалу особистості. Том 33 (72) № 1. 2022. С. 24-30
48. Титаренко Т.М., Ларіна Т.О. Життєстійкість особистості: соціальна необхідність та безпека. Інститут соціальної та політичної психології НАПН України. Київ: Марич, 2009. С. 30
49. Томчук С. М. Михальченко М. В. Психологія деструктивних емоційних станів та рефлексії особистості у молодшому шкільному віці. Миколаїв: Вид-во Миколаївської обл. друкарні, 2008. 208 с.
50. Трикутник Карпмана: жертва, рятівник та агресор. URL: <https://lookatfun.wordpress.com/2020/02/28/trykutnyk-karpmana/>
51. Туриніна О. Л. Психологія травмуючих ситуацій: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ: ДП “Вид. дім “Персонал”, 2017. 160 с.
52. Туркова Д.М. Особистість у кризових умовах та критичних ситуаціях життя. Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції 22–23 лютого 2018 року. Суми, 2018. С. 240 – 242
53. Ушакова Т. Вторинна вигода. URL: http://psychologis.com.ua/vtorichnaya_vygoda.htm.
- 54.
55. Chychuha M.M. The influence of destructive mental states on a personality and professional activities of chiefs of social and psychological penal services / M.M. Chychuha // Problems of Modern Psychology : Collection of research papers of Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University, G.S. Kostiuk Institute of Psychology at the National Academy of Pedagogical Science of Ukraine / scientific editing by S.D.Maksymenko, L.A.Onufrieva. – Issue 27. – Kamianets-Podilskyi : Aksioma, 2015. – P. 635–647
56. Христюк О. Л. Психологія девіантної поведінки: навчально-методичний посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2014. 192 с.

57. Чичуга М. М. Профілактика деструктивних психічних станів працівників соціально-психологічної служби установ виконання покарань України : автореф. дис. канд. психол. наук : 19.00.06. Харків, 2016. 21 с.
58. Що означає “вторинна вигода” від хвороби і як її позбутися? URL: <https://psychosomatist.com/depresii/shho-oznachaye-vtorynna-vygoda-vid-hvoroby-i-yak-yiyi-pozbutysya/>
59. Як допомогти особистості в період переходу від війни до миру: соціальнопсихологічний супровід : практичний посібник / за наук. ред. Т. М. Титаренко, М. С. Дворник. Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2022. 154 с.
60. Ятчук М. С. Особливості прояву окремих психічних станів працівників Державної кримінально-виконавчої служби у професійній діяльності. *Fundamental and applied researches in practice of leading scientific schools*. № 22. 2017. С. 11-15
61. Bowen R. A Model of Civil Violence. *International Political Science Association. VIII world congress*. Bruxelles, 1970. P. 5–6
62. Depression in adults: NICE guidance. URL: <http://guidance.nice.org.uk/CG90/NICEGuidance/doc/English>
63. Freud S. Inhibitions, Symptoms and Anxiety. The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud, Volume XX (1925–1926): An Autobiographical Study, Inhibitions, Symptoms and Anxiety. *The Question of Lay Analysis and Other Works*. P. 75–176.
64. Habib U. , Habib O. Psychology and disaster management. *International Journal of Current Research*. 2017., No. 12 Vol. 9. P. 627-678
65. Koob G.F. Addiction and the brain antireward system. *Annu Rev Psychol*. 2008. N 59. P. 29-53
66. Matthews G. Distress. *Stress: Concepts, Cognition, Emotion, and Behavior*. Orlando, 2016. Chapter 26. P. 219-226

67. Sailas E, Wahlbeck K. Restraint and seclusion in psychiatric inpatient wards. *Curr Opin Psychiatry*. (2005) 18:555–9
68. Secondary benefit (case study). URL: <https://medium.com/@jamesharris089/secondary-benefit-case-study-766ddb992b2a>
69. Tunde-Ayinmode M, Little J. Use of seclusion in a psychiatric acute inpatient unit. *Australas Psychiatry*. (2004) 12:347–51
70. Wittchen H-U. Generalized anxiety disorder: prevalence, burden, and cost to society. *Depress. Anxiety*. 2002. Vol 16. P. 162–171